

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

- 1.1 ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.3 ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ
- 1.5 ขั้นตอนและเทคนิควิธีการสอนแบบร่วมมือ
- 1.6 ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ
- 1.7 เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ
- 1.8 บทบาทนักเรียนต่อการเรียนแบบร่วมมือ
- 1.9 บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาโครงการ

- 2.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
- 2.2 ความหมายของวิชาโครงการ
- 2.3 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงาน/โครงการ
- 2.4 การประเมินโครงการ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.1 ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 4.2 มาตรฐานการอาชีวศึกษาวิชาชีพสาขาพาณิชยกรรม
- 4.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 4.4 การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

5. ความพึงพอใจ

- 5.1 ความหมาย
- 5.2 แนวคิดทฤษฎี
- 5.3 วิธีการวัดและเครื่องมือ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของวิธีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ดังนี้

1. ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

การจัดกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน มุ่งเน้นความสำคัญที่ตัวผู้เรียนโดยเปิดโอกาสให้เลือกรับรู้ตามความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถในการแสวงหาความรู้ และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ รวมทั้งปลูกฝังความมีคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดทักษะต่าง ๆ มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการเรียนรู้แบบร่วมมือดังนี้

Slavin (1987: 5) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยทั่วไปมีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน สมาชิกกลุ่มมีความสามารถในการเรียนต่างกัน สมาชิกกลุ่มจะได้รับผิดชอบในสิ่งที่ได้รับการสอนและช่วยเพื่อนสมาชิกให้เกิดการเรียนรู้ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน คือเป้าหมายของกลุ่ม

Woolfolk (1993: 9) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดให้นักเรียนที่มีความสามารถต่างกัน ทำงานร่วมกัน และได้รับรางวัลเมื่อกลุ่มทำงานบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย

Johnson and Johnson (1994: 3) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายกลุ่ม สมาชิกมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตนและส่วนรวมมีการฝึกและใช้ทักษะการทำงานกลุ่มร่วมกัน ผลงานกลุ่มขึ้นอยู่กับผลงานสมาชิกแต่ละบุคคลในกลุ่มสมาชิกต่างได้รับความสำเร็จร่วมกัน

อรนุช ลิ้มศิริ (2542: 113) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ส่งเสริมนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ 4 - 5 คน สมาชิกในกลุ่มมีระดับความสามารถแตกต่างกัน เพศ เชื้อชาติ และความสามารถทางการเรียน สามารถสื่อสารกันและร่วมกันปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยที่สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและต่องานกลุ่มโดยมีเป้าหมายร่วมกันและได้รับรางวัลร่วมกันเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ

ทิสนา แคมมณี (2545: 98) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือการเรียนรู้แบบกลุ่มย่อย โดยการให้สมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3- 6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2546: 30-31) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ คือกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งต่างคนต่างช่วยกันเรียนรู้ ด้านเนื้อหา โดยคละความสามารถ กลุ่มละประมาณ 4 คน ประกอบด้วย นักเรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน การแบ่งกลุ่มแบบนี้จะทำให้คนเก่งเอื้ออาทรช่วยเหลือคนปานกลาง

ซึ่งจะช่วยลดปัญหาในการทำงานเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มโดยผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน

บัญญัติ ชำนาญกิจ (2553) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือหมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันโดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนและความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากร การเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจกันและกันคนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่าสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงรับผิดชอบการเรียนของตนเองเท่านั้นหากแต่จะรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นการจัดการเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญด้วยการร่วมทำกิจกรรมกลุ่มจัดกลุ่มให้มีสมาชิกกลุ่มละ 4 คน ประกอบด้วย นักเรียนที่เรียนเก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ทุกคนเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกันเรียนรู้เป็นทั้งผู้สอนและผู้เรียน ทุกคนต้องทำงานตามหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบร่วมกันแลกเปลี่ยนกันเรียนรู้และให้ทุกคนในกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาตนเองก็จะมีผลไปสู่ความสำเร็จของกลุ่ม

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้นี้การศึกษาคนสำคัญที่เผยแพร่แนวคิดของการเรียน แบบร่วมมือคือ

ทิสนา แชมมณี (2552 : 98 -99) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือการเรียนเป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกันประมาณ 3-6 คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่มนักศึกษาค้นสำคัญที่เผยแพร่แนวคิดการเรียนรูปแบบนี้คือ สลาวิน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และรอเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) เขากล่าวว่าในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป เรามักจะไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนส่วนใหญ่เรามักจะมุ่งไปปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน หรือระหว่างผู้เรียนกับบทเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่ถูกกละเลยหรือมองข้ามไปทั้ง ๆ ที่มีผลวิจัยชี้ชัดว่าความรู้สึกของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียนครูและเพื่อนร่วมชั้นมีผลต่อการเรียนรู้มาก (Johnson and Johnson, 1994: 31 -32) กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนมี 3 ลักษณะคือ 1. ลักษณะการแข่งขันในการศึกษาเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่น เพื่อให้ได้คะแนนดี ได้รับการยกย่อง หรือได้รับการตอบแทนในลักษณะต่าง ๆ 2. ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างรับผิดชอบดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น 3. ลักษณะร่วมมือกันหรือช่วยเหลือกันในการเรียนรู้ คือแต่ละคนต่างก็รับผิดชอบในการเรียนรู้ของตน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องช่วยเหลือให้สมาชิกคนอื่นเรียนรู้ด้วยจอห์นสันและจอห์นสันชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาปัจจุบันมักส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขันเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์มากกว่าการร่วมมือกันแก้ปัญหาอย่างไรก็ตามเขาแสดงความคิดเห็นว่า เราควรให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้ 3 ลักษณะแต่เนื่องจากการศึกษาปัจจุบันมีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบแข่งขันและรายบุคคลอยู่แล้ว เราจึงจำเป็นต้องหันมาส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี รวมทั้งได้เรียนรู้ทักษะทางสังคมและการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือจะเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ความสำคัญของการจัดการเรียนแบบร่วมมือมีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญ ดังนี้ กรมวิชาการ (2542: 4-5) ได้สรุปว่าเป็นการพัฒนาให้นักเรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะทางสังคมโดยนักเรียนลงมือปฏิบัติร่วมกันช่วยเหลือกันให้งานสำเร็จโดยมีสมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานการเรียนแบบนี้จึงเป็นพื้นฐานให้นักเรียนได้ติดตัวไปใช้ในอนาคตเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข

Slavin, David Johnson and Rojer Johnson (1994 อ้างถึงในทิตินา แซมณี, 2538) ทั้ง 3 คนได้ให้ความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือว่าประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 3 ข้อ ดังนี้

- 1) ลักษณะของการแข่งขันในการศึกษาเรียนรู้ที่นักเรียนแต่ละคนจะพยายามเรียนให้ได้ดีกว่าคนอื่นเพื่อให้ได้คะแนนดีได้รับการยกย่องหรือได้รับการตอบแทน
- 2) ลักษณะต่างคนต่างเรียน คือ แต่ละคนต่างก็รับผิดชอบ ดูแลตนเองให้เกิดการเรียนรู้
- 3) ลักษณะการร่วมมือกันหรือช่วยกันในการเรียนรู้ คือ แต่ละคนต่างก็ดูแลรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องช่วยให้สมาชิกคนอื่นได้เรียนรู้ด้วย

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ (2544: 40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

- 1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกกลุ่ม
 - 2) สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ลงมือทำงานร่วมกัน กล่าวแสดงออก
 - 3) ช่วยเหลือกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเหลือเด็กเรียนอ่อน เป็นต้น
 - 4) ส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจเลือก เพราะมีการร่วมคิด
 - 5) ส่งเสริมทักษะทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกัน การทำงานกลุ่ม การสื่อสาร ความเข้าใจ
- สิ่งเหล่านี้ส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง (Stephen, 2004 อ้างถึงใน จิราพร ชูชื่น, 2548: 15) ให้ความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือว่าเป็นการทำให้พฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้นเช่นมีความมั่นใจไว้มั่นใจในการทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำงานแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นการเรียนรู้ที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมกันเรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่ส่งเสริมทั้งด้านวิชาการและทักษะทางสังคมซึ่งผลที่เกิดขึ้นตามมาคือนักเรียนเป็นคนเก่ง คนดีและเรียนอย่างมีความสุขได้ คนเก่งคือนักเรียนทุกคนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น คนดีคือนักเรียนร่วมกันรับผิดชอบ มีน้ำใจช่วยเหลือกัน รู้หน้าที่ของตนเอง ไม่เห็นแก่ตัวและทำงานมุ่งความสำเร็จของกลุ่ม การเรียนอย่างมีความสุขคือการทำงานกลุ่มร่วมกันทำให้นักเรียนไม่เครียด บรรยากาศการทำงานดี ทุกคนในกลุ่มยอมรับซึ่งกันและกัน ต่างมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เด็กเก่งมีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือเด็กเรียนอ่อน เด็กเรียนอ่อนมีความภาคภูมิใจเพราะเพื่อนยอมรับการทำงานร่วมกันเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ร่วมกันคิดก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในงานกลุ่ม ดังนั้น การเรียนแบบร่วมมือจึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบหนึ่งที่มีผู้วิจัยสนใจและเห็นว่ามีความสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาสังคมศึกษา ที่ต้องการให้พัฒนาตนเป็นพลเมืองดี สามารถปฏิบัติตามวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยได้เหมาะสม สอดคล้องกับ

เป้าหมายการศึกษาแห่งชาติตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ต้องการให้พัฒนานักเรียนไปสู่การเป็นคนเก่ง คนดีและเรียนอย่างมีความสุขโดยสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุผล

4. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีส่วนทำให้การเรียนรู้แบบร่วมมือสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพโดยมีองค์ประกอบการทำงานตามขั้นตอนต่อไปนี้ (ทิสนา แคมมณี, 2552: 99)

4.1 การพึ่งพาและเกื้อกูลกัน (Positive Interdependence) สมาชิกทุกคนมีความสำคัญและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่มความสำเร็จของบุคคลและของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่มซึ่งกันและกันดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบหน้าที่และช่วยเหลือสมาชิกทุกคนในกลุ่มอันมีเป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน

4.2 การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face to Face Primitives Interaction) การพึ่งพาช่วยเหลือกันเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในงานบรรลุเป้าหมายส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

4.3 ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ของสมาชิกแต่ละคน (Individual Accountability) สมาชิกภายในกลุ่มมีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบมีระบบการตรวจสอบผลงานทั้งที่เป็นรายบุคคลและงานกลุ่มการจัดกลุ่มขนาดเล็กจึงช่วยให้การตรวจสอบทั่วถึง

4.4 การใช้ทักษะปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มย่อย (Interdependence and Small Group Skills) ต้องอาศัยทักษะหลายประการที่มีส่วนช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือประสบความสำเร็จเช่นทักษะทางสังคมทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทักษะการทำงานกลุ่มทักษะการสื่อสารและทักษะการแก้ปัญหาขัดแย้งมีการยอมรับแล้วไว้วางใจซึ่งกันและกันที่ครูผู้สอนต้องฝึกและให้นักเรียนปฏิบัติ

4.5 การวิเคราะห์กระบวนการกลุ่ม (Group process) การเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีการวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นต้องวิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการทำงานของกลุ่มพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มผลงานของกลุ่มซึ่งการวิเคราะห์จะก่อให้เกิดผลดีทั้งครูผู้สอนและนักเรียนฝึกประเมินการคิดและเป็นข้อมูลป้อนกลับองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือดังกล่าวข้างต้นถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งก็จะไม่ใช่การเรียนรู้แบบร่วมมือแต่จะเป็นงานกลุ่มเท่านั้น

สรุปว่าองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ประกอบด้วย การพึ่งพาและเกื้อกูลกันการปรึกษาอย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบของแต่ละคน ทักษะการทำงานกลุ่มย่อยและกระบวนการกลุ่ม โดยให้ความสำคัญแก่สมาชิกในกลุ่มที่เป็นกลุ่มย่อย ให้ทุกคนในกลุ่มย่อยช่วยกันทำงานเพื่อให้งานกลุ่มสำเร็จ ช่วยเหลือกันอย่างมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ยอมรับกันและกันมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีการตรวจสอบซึ่งร่วมกันพัฒนาทักษะทางสังคม ทำงานแบบร่วมมือ ร่วมทำและวิเคราะห์ได้ด้วยกระบวนการกลุ่มเพื่อนำไปสู่เป้าหมายคือการพัฒนาตนเองและส่งผลให้งานกลุ่มสำเร็จ ดังนั้นการเรียนรู้แบบร่วมมือจึงเป็นวิธีเรียนที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกนิสัยทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ ย่อมส่งผลต่อการทำงาน

5. ขั้นตอนและเทคนิควิธีการสอนแบบร่วมมือ

ขั้นตอนและวิธีการสอนแบบร่วมมือ เปรมจิตต์ ขจรภัยลาร์เช่น (2536: 8-9) ได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม

- 1) ครูสอนทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน
- 2) จัดกลุ่มนักเรียนความสามารถ เก่ง ปานกลาง อ่อน
- 3) บอกวัตถุประสงค์ของบทเรียนเนื้อหาสำคัญ
- 4) บอกวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

1) ครูผู้สอนให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อเรื่องที่กลุ่มสนใจในการจัดทำโครงการโดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การค้นคว้าเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต

2) สมาชิกในกลุ่มแบ่งหัวข้อในการศึกษาที่ตนได้รับมอบหมายมาสรุปให้เพื่อนในกลุ่มร่วมกันพิจารณา พร้อมตอบข้อซักถามของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบผลงานและทดสอบ

1) ตรวจสอบผลงาน (กลุ่มและ/รายบุคคล) แต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอผลงานของกลุ่มอาจเตรียมนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

2) ครูทดสอบนักเรียนรายกลุ่มโดยการนำเสนอผลงานกลุ่มให้เพื่อนในชั้นเรียนรับฟังโดยมีครูผู้สอนควบคุมในการนำเสนอพร้อมตอบข้อซักถามในชั้นเรียน พร้อมกับถามคำถามเพื่อนในชั้นเรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันประเมินการนำเสนอผลงาน ประเมินการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545: 174) ได้เรียบเรียงการแบ่งขั้นตอนของวิธีการสอนแบบร่วมมือไว้ ดังนี้ 1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นแบ่งกลุ่ม แนะนำระเบียบของกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของสมาชิกในกลุ่ม แจกจุดประสงค์และการทำงานกิจกรรม 2) ขั้นสอน นำเข้าสู่บทเรียน แนะนำเนื้อหา แนะนำแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้ นักเรียนแหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้ นักเรียนแต่ละกลุ่ม 3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนได้เรียนรู้กันในกลุ่มย่อย โดยที่แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มได้นับผิดชอบร่วมกันต่อผลงานของกลุ่ม มีการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม เช่น เทคนิค การเรียนรู้ร่วมกัน เทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ และเทคนิคกลุ่มสืบค้น ในการทำกิจกรรมทุกครั้ง เทคนิคที่ใช้แต่ละครั้ง จะต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการเรียนแต่ละเรื่อง ในการเรียนครั้งหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เทคนิค วิธีการสอนแบบร่วมมือหลาย ๆ เทคนิคประกอบกันเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียน 4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ เป็นขั้นที่จะตรวจสอบว่าผู้เรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและรายบุคคลในบางกรณีผู้เรียนอาจต้องซ่อมเสริมส่วนที่ขาดตกบกพร่อง ต่อจากนั้นเป็นการทดสอบความรู้ 5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานกลุ่ม ครูและผู้เรียนจะช่วยกันประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่มและพิจารณาว่าอะไรคือจุดเด่นของผลงาน และอะไรคือสิ่งที่ควรปรับปรุง

สรุปว่าขั้นตอนและเทคนิควิธีการสอนแบบร่วมมือมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- 1) ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม
- 2) ขั้นที่ 2 ขั้นสอน
- 3) ขั้นที่ 3 ตรวจสอบผลงานและทดสอบ
- 4) ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประเมินผลการทำงาน

จากขั้นตอนการกิจกรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้อย่างเหมาะสม

6. ประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทำให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะทำให้มีทักษะในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ ดังนี้ (Johnson and Johnson, 1987 อ้างถึงใน นิยวรรณ จันทรแก้ว, 2551) สรุปประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ ได้ 9 ประการ ดังนี้

- 1) นักเรียนเก่งที่เข้าใจคำสอนของครูได้ดี จะเปลี่ยนคำสอนของครูเป็นภาษาพูดของนักเรียน แล้วอธิบายให้เพื่อนฟังได้และทำให้เพื่อนเข้าใจได้ดีขึ้น
- 2) นักเรียนที่ทำหน้าที่อธิบายบทเรียนให้เพื่อนฟัง จะเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น
- 3) การสอนเพื่อนเป็นการสอนแบบตัวต่อตัวทำให้นักเรียน ได้รับความเอาใจใส่และมีความสนใจมากยิ่งขึ้น
- 4) นักเรียนทุกคนต่างก็พยายามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะครุคิดคะแนนเฉลี่ยของทั้งกลุ่มด้วย
- 5) นักเรียนทุกคนเข้าใจดีว่าคะแนนของตน มีส่วนช่วยเพิ่มหรือลดค่าเฉลี่ยของกลุ่ม ดังนั้นทุกคนต้องพยายามปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จ
- 6) นักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะทางสังคมมีเพื่อนร่วมกลุ่มและเป็นการเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็ประโยชน์มากเมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานอันแท้จริง
- 7) นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้กระบวนการกลุ่ม เพราะในการปฏิบัติงานร่วมกันนั้นก็ต้องมีการทบทวนกระบวนการทำงานของกลุ่มเพื่อให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หรือคะแนนของกลุ่มดีขึ้น
- 8) นักเรียนเก่งจะมีบทบาททางสังคมในชั้นมากขึ้น เขาจะรู้สึกว่าเขาไม่ได้เรียนหรือหลบไปท่องหนังสือเฉพาะตน เพราะเขาต้องมีหน้าที่ต่อสังคมด้วย
- 9) ในการตอบคำถามในห้องเรียน หากตอบผิดเพื่อนจะหัวเราะ แต่เมื่อทำงานเป็นกลุ่มนักเรียนจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าหากตอบผิดก็ถือว่าผิดทั้งกลุ่ม คนอื่น ๆ อาจจะทำให้ความช่วยเหลือบ้างทำให้นักเรียนในกลุ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น

กรมวิชาการ (2542: 45-46) กล่าวถึง ประโยชน์ที่สำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ สรุปได้ดังนี้

- 1) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก เพราะทุก ๆ คนร่วมมือในการทำงานกลุ่มทุก ๆ คน มีส่วนร่วมเท่าเทียมกันทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียน

2) ส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนมีโอกาสคิด พูด แสดงออก แสดงความคิดเห็น ลงมือกระทำ อย่างเท่าเทียมกัน

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เด็กเก่งช่วยเด็กที่เรียนไม่เก่ง ทำให้ เด็กเก่งภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา ส่วนเด็กอ่อนเกิดความซาบซึ้งในน้ำใจของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน

4) ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การร่วมคิด การระดมความคิด นำข้อมูลที่ได้มา พิจารณาร่วมกันเพื่อหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดเป็นการส่งเสริมให้ช่วยกันคิดหาข้อมูลให้มาคิด วิเคราะห์และเกิดการตัดสินใจ

5) ส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกันด้วยอย่างมีมนุษย สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เข้าใจกันและกัน

6) ส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น

สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล (2534: 19-23 อ้างถึงใน เบ็ญจมาศ กาลาศรี, 2545) กล่าวถึงประโยชน์ ของการเรียนแบบร่วมมือไว้ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

2) การร่วมกันเรียนทำให้นักเรียนภายในกลุ่มได้รับความคิดเห็นที่หลากหลายจากการได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รับรู้ปัญหาและทางเลือกในการแก้ปัญหา สิ่งเหล่านี้มีส่วน ส่งเสริมการพัฒนากระบวนการคิด

3) การเรียนด้วยความเพลิดเพลิน นักเรียนจะได้พบบรรยากาศในการช่วยเหลือกันทำกิจกรรม

4) พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและทักษะทางสังคม เพราะนักเรียนสามารถเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงจากเพื่อนในกลุ่ม แทนที่จะอ่านหนังสือหรือดูจากคนอื่น โดยไม่ได้ลงมือปฏิบัติ

5) ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของตนเอง และมีความภูมิใจในตนเอง และมีความภูมิใจ ในตนเอง การรวมกลุ่มที่นักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันโดยมีเป้าหมายกลุ่ม คือ ต้องทำคะแนน กลุ่มของตนให้มาก นักเรียนทุกคนจะต้องช่วยเหลือทำให้เห็นคุณค่าในตนเอง

6) การเรียนรู้อย่างกว้างขวางเพราะเป็นการแก้ปัญหาาร่วมกัน ค้นคว้าาร่วมกัน

จากการศึกษาประโยชน์ของการเรียนแบบร่วมมือสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการเรียนแบบ ร่วมมือต่อผู้เรียน มีทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการเรียน การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและการทำให้ผู้เรียน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะการเรียนแบบร่วมมือในห้องเรียนเป็นการฝึกให้นักเรียนมีความ รับผิดชอบร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาซึ่งจะทำให้นักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในการช่วยพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

7. เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ

รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือประกอบด้วย การพึ่งพาเกื้อกูลกัน การปรึกษากัน อย่างใกล้ชิด ความรับผิดชอบของแต่ละคน ทักษะการทำงานกลุ่มย่อยและกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มโดยอาศัย เทคนิคการเรียนแบบร่วมมือ 2 เทคนิค คือ เทคนิคที่ใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิคที่ไม่ได้ใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอน ใน ที่นี้ผู้วิจัยสนใจที่จะเลือกใช้เทคนิคที่ไม่ใช้ตลอดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั่วโมงอาจใช้ในชั้น

นำหรือจะสอดแทรกในชั้นสอนตอนใดก็ได้ หรือใช้ในขั้นสรุป ชั้นทบทวน ชั้นวัดผลของคาบเรียนใด คาบเรียนหนึ่งตามที่ครูผู้สอนกำหนดเทคนิควิธีเรียนแบบร่วมมือที่มีลักษณะ ดังนี้วิธีการสอนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีเทคนิควิธีการหลากหลายซึ่งในการวิจัยจะขอเสนอไว้มี 3 เทคนิค ดังนี้

7.1 เทคนิคกลุ่มสืบค้น GI (Group Investigation) จุดเด่นของเทคนิคกลุ่มสืบค้น ได้รับการออกแบบพัฒนาโดย เฮอริเบิร์ต เชอเลน ต่อมาแนวคิดนี้จึงได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นโดย ซาราน และผู้ร่วมงาน จากมหาวิทยาลัย เทล เอวิฟ สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ครูจะใช้เทคนิควิธีการสอนเป็นกลุ่มสืบค้น เทคนิควิธีกลุ่มสืบค้น อาจเป็นเทคนิควิธีที่ซับซ้อนที่สุดในบรรดาเทคนิคต่าง ๆ ในวิธีสอนแบบร่วมมือ อาจจะไปดำเนินการได้ยาก โครงสร้างทางการสอนจะต้องมีมากกว่าให้ครูเป็นศูนย์กลางทางการสอนอย่างเดียว นักเรียนจะต้องคิด มีเทคนิคการสื่อสาร รวมถึงมีทักษะกระบวนการกลุ่มขั้นตอนการเรียนรู้ประกอบด้วย (เบญจมาศ กาลาศรี, 2545: 51)

ขั้นที่ 1 ขั้นแบ่งกลุ่มโดย แบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ เก่ง ปานกลางอ่อน และกำหนดเรื่องที่จะให้นักเรียนศึกษาหรือให้นักเรียนในชั้นเรียนช่วยกันระบุเรื่องที่ต้องการศึกษาครบตามจำนวนกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ขั้นเลือกเรื่องที่สนใจโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกเรื่องที่สนใจแต่ไม่ซ้ำกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นวางแผนการทำงานร่วมกันโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนศึกษาตามหัวข้อเรื่องที่เลือกทั้งออกแบบ ทดลองค้นคว้าหรือวางแผนการทำงานร่วมกันเพื่อหาคำตอบที่สมบูรณ์

ขั้นที่ 4 ขั้นดำเนินการตามแผนโดยนักเรียนแต่ละกลุ่มทำการทดลองหรือศึกษาค้นคว้าตามแผนงานรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลให้สมบูรณ์แล้วเขียนรายงานความก้าวหน้าจากผลการศึกษาค้นคว้า

ขั้นที่ 5 ขั้นนำเสนอผลงานกลุ่มโดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการศึกษาให้เพื่อนในชั้นเรียนฟังจนครบทุกกลุ่มอาจทำได้โดยการจัดนิทรรศการ รายงาน หรือนำเสนออย่างอื่นตามความคิดเห็นของกลุ่ม

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผลโดยให้มีการประเมินผลโดยครูและเพื่อนในชั้นเรียน

ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์ (2551: 180 - 181) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคกลุ่มสืบค้น GI (Group Investigation) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวพัฒนาขึ้นโดย Shlomo, Yael Sharan และคณะ ในประเทศอิสราเอล โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และสามารถทำงานเป็นทีม หรือทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในอนาคตสำหรับความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักการค้นคว้า หรือการสืบค้นหาจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนขั้นตอนของการสอนลักษณะกลุ่มสอบสวนมีดังนี้

1) ผู้สอนกำหนดหัวข้อเรื่องให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาในหลักสูตร แบ่งกลุ่มผู้เรียนตามความสนใจของหัวข้อเรื่อง หรือกำหนดให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีระดับความสามารถต่าง ๆ กัน ซึ่งผู้เรียนจะต้องร่วมกันพิจารณาและวางแผนงานในการสืบค้นความรู้ในหัวข้อเรื่องดังกล่าว ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำในด้านข้อมูลและให้ความสะดวกแก่ผู้เรียนแต่ละกลุ่มในการสืบค้นความรู้

2) ผู้เรียนจะต้องช่วยกันวางแผนงานในการสืบค้นความรู้ว่า จะศึกษาเรื่องอะไรบ้าง วิธีการสืบหาความรู้ การแบ่งงานและการแบ่งหัวข้อย่อยการกำหนดจุดประสงค์หรือเป้าหมายในการสืบค้นความรู้ในหัวข้อเรื่องนั้น ๆ

3) ผู้เรียนจะดำเนินงานสืบค้นความรู้ รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่สืบค้นมาได้ซึ่งการดำเนินงานในขั้นนี้จะใช้เวลามากกว่าในขั้นตอนอื่น ๆ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มานำมาพิจารณาความถูกต้อง วิเคราะห์ และประเมินให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของหัวข้อ เรื่อง ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะร่วมกันทำงานปรึกษาหารือในการพิจารณา เลือกข้อมูล จัดบันทึก และสรุปแนวคิดสำหรับการเตรียมตัวทำรายงาน

4) จัดทำรายงานในลักษณะของเอกสาร เป็นขั้นตอนที่สมาชิกกลุ่มจะต้องใช้ความรู้และความสามารถในการสังเคราะห์งาน โดยรวบรวม ศึกษาเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ เพื่อจัดทำเป็นรายงานในรูปแบบ ตามหัวข้อเรื่องที่ได้รับมอบหมายในการจัดทำรายงานนั้น สมาชิกกลุ่มจะต้องเตรียมจัดทำรายงานในเรื่องต่าง ๆ ด้วย เช่นสรุปแนวคิดหลักจากข้อมูลที่สืบค้นได้ แหล่งข้อมูล การเตรียมคำตอบในกรณีที่มีคำถามจากกลุ่มอื่น มอบให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีบทบาทในการร่วมกันรายงานรวมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ เพิ่มเติมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดีเมื่อมีการถามถึง

5) การเสนอรายงาน ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดสถานที่ให้ทุกกลุ่มได้รายงานผลงานที่ได้สืบค้นมาให้แก่ผู้เรียนในชั้นเรียน การเสนอรายงานในแต่ละหัวข้อเรื่องจะต้องครอบคลุมงานที่ได้รับมอบหมายทั้งหมด การวางแผนการดำเนินงาน และปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน ซึ่งผู้รายงานควรจะได้เสนอรายงาน โดยใช้การบรรยายให้น้อยที่สุด ร่วมด้วยการใช้อุปกรณ์ สื่อต่าง ๆ หรือการแสดงของจริง การจัดนิทรรศการ การจัดให้มีโปรแกรมการถาม หรือตอบคำถามเพื่อดึงดูดใจของผู้ฟังและชม ในบางครั้งอาจจะจัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งการจัดให้มีการเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ จะสามารถช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ทั้งในด้านการทำงาน การคิดการวางแผน และการให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วย

6) การประเมินผลสำเร็จของงาน การดำเนินงานในขั้นนี้ ผู้สอนจะเป็นผู้ตัดสินและประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งการเรียนการสอนในห้องเรียนปกติ ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการเรียนการสอนในเนื้อหาวิชาแบบเดียวกัน และทดสอบความรู้ในรูปแบบเดียวกัน ทำให้การประเมินผลสำเร็จเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด ซึ่งแตกต่างจากการประเมินความสำเร็จของผู้เรียนในการสอนลักษณะแบบกลุ่มสืบสวน โดยที่ผู้สอนจะต้องพิจารณา และประเมินผลจากความสำเร็จของงานกลุ่ม ในด้านผู้เรียนสามารถเสนอความคิด หรือหลักการที่ถูกต้อง ตรงตามประเด็น สามารถนำความรู้ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดใหม่ได้มากน้อยเพียงใด วิธีการรวบรวมข้อมูล และการสืบหาความรู้ ตลอดจนพิจารณาความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกกลุ่มในระหว่างการวางแผนงานและร่วมกันดำเนินงานจนได้ผลงานในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งการนำแบบทดสอบมาประเมินความรู้ของผู้เรียน จะทำให้ได้ผลการทดสอบเฉพาะความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการเท่ากันแต่จะไม่สามารถทดสอบความสามารถของผู้เรียนในด้านเจตคติและทักษะได้

7.2 เทคนิคการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) เทคนิคการสอนแบบกลุ่มร่วมมือ พัฒนาโดย คาแกน (Kagan) ซึ่งเทคนิคนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้คือ (จूरีย์ คำเมือง, 2546: 42)

ขั้นที่ 1 ครูจัดให้มีการอภิปรายในชั้นเรียนกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนในชั้น และอภิปรายเรื่องที่นักเรียนสนใจเรียนรู้ แต่ควรยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นที่ 2 แบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนตามความสนใจ โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มคลปะเคลาะความสามารถ และความรู้เดิม และชี้แจงให้สมาชิกแต่ละกลุ่มทำงานเพื่อกลุ่ม

ขั้นที่ 3 แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อที่กลุ่มสนใจจากหัวข้อทั้งหมดที่ได้ร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียนตั้งแต่ต้น

ขั้นที่ 4 สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนเลือกหัวข้อย่อยจากหัวข้อของกลุ่ม

ขั้นที่ 5 สมาชิกในกลุ่มศึกษาหัวข้อที่ได้รับมอบหมายโดยการศึกษาในห้องสมุด การสัมภาษณ์ การค้นคว้าข้อเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลตามความถนัดและความสนใจเพื่อใช้ในการนำเสนอผลงานของกลุ่ม

ขั้นที่ 6 สมาชิกแต่ละคนนำเสนอหัวข้อที่ตนได้รับมอบหมายจากกลุ่มพร้อมตอบข้อซักถามของสมาชิกในกลุ่มให้ชัดเจน

ขั้นที่ 7 แต่ละกลุ่มเตรียมนำเสนอผลงานกลุ่มโดยหลอมรวมหัวข้อย่อยที่แต่ละคนได้ศึกษามาเป็นผลงานกลุ่มอาจเตรียมนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ

ขั้นที่ 8 แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มให้สมาชิกในชั้นเรียนฟังโดยมีครูควบคุมในการนำเสนอตอบข้อซักถามของชั้น และถามคำถามให้เพื่อนในชั้นเรียนตอบ

ขั้นที่ 9 สะท้อนความคิดเห็นและประเมินผล โคนมีการประเมิน 3 ด้านคือ ประเมินการนำเสนอผลงาน โดยให้เพื่อนกลุ่มอื่นประเมิน ประเมินการทำงานของสมาชิกในกลุ่มประเมินความพร้อมของหัวข้อย่อยในการทำโครงการของกลุ่มโดยครูเป็นผู้ประเมิน

นาคยา ปิลันธนานนท์ (2543: 42) ได้เสนอรูปแบบของเทคนิคการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ (Co-op Co-op) ไว้ดังนี้

1) ผู้เรียนร่วมกันเสนอหัวข้อหรือประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้าจากสิ่งที่ได้เรียนไป
2) ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มตามหัวข้อที่ตนต้องการศึกษา จำนวนสมาชิกในกลุ่มไม่ควรมากเกินไปประมาณกลุ่มละ 4 – 6 คน จำนวนสมาชิกในกลุ่มของแต่ละหัวข้ออาจมีจำนวนไม่เท่ากันก็ได้ ขึ้นอยู่กับหัวข้อที่จะศึกษาและแต่ละกลุ่มควรมีผู้เรียนที่มีความสามารถหลากหลาย

3) ครูแนะนำวิธีการทำงานกลุ่ม การสืบค้น การรวบรวมข้อมูลความรู้ในแต่ละหัวข้อ
4) ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผนการศึกษาค้นคว้าในหัวข้อของตนจากนั้นแบ่งงานกันทำตามที่ได้วางแผนกันไว้

5) เมื่อทุกกลุ่มศึกษาค้นคว้าเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ทุกกลุ่มเสนอผลงานของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการนำเสนองาน หลังจากนั้นมีการประเมินผลงาน และการทำงานกลุ่มของกันและกัน

เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together) เทคนิคการเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการสอนที่เป็นกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อนมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจนโดยครูจะดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (นฤมล ติระพัฒน์, 2550: 14)

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม จัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มกันทำโครงการที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการทำงาน โดยมีการมอบหมายงานและบทบาทหน้าที่ในแต่ละคนทำอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 3 ขั้นความรับผิดชอบโดย ลักษณะของโครงการที่นักเรียนเลือกเป็นงานที่มุ่งให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาเอง ดังนั้น สมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบทำงานในส่วนของตนให้เสร็จตามที่กำหนด มีการพึ่งพาช่วยเหลือกัน แล้วยำงานของทุกคนมารวมกัน เป็นภาพของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มจึงเกิดจากความร่วมมือกันทำงานของสมาชิก

ขั้นที่ 4 ขั้นประชุมเตรียมเสนอผลงาน โดยให้กลุ่มปรึกษากันถึงวิธีการนำเสนอผลงานและชี้แจงวิธีการทำงานกลุ่มของตน

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล ครูประเมินในสิ่งที่เรียน โดยเลือกตัวแทนกลุ่มออกมาสอบถามเกี่ยวกับงานที่ทำไป รวมทั้งกระบวนการทำงานของกลุ่ม สมาชิกทุกคนจึงต้องเตรียมพร้อมที่จะให้ครูเลือกคนใดคนหนึ่งออกมารับการประเมินได้ ในการประเมินให้คะแนนกลุ่ม จะเน้นผลงานและกระบวนการทำงาน เพื่อตรวจสอบว่าสมาชิกทุกคนรับรู้และมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มอย่างชัดเจน

ทิสนา แคมมณี (2552: 269) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิคการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Together) ไว้ดังนี้ “L.T.” มาจากคำว่า Learning Together ซึ่งมีกระบวนการที่ง่ายไม่ซับซ้อนดังนี้

- 1) จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มละความสามารถ (เก่ง - กลาง - อ่อน) กลุ่มละ 4 คน
- 2) กลุ่มย่อยกลุ่มละ 4 คน ศึกษาเนื้อหาร่วมกันโดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทหน้าที่ช่วยกลุ่มในการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น

- สมาชิกคนที่ 1 : อ่านคำสั่ง
- สมาชิกคนที่ 2 : หาคำตอบ
- สมาชิกคนที่ 3 : หาคำตอบ
- สมาชิกคนที่ 4 : ตรวจสอบคำตอบ

- 3) กลุ่มสรุปคำตอบร่วมกันและส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานของกลุ่ม
 - 4) ผลงานกลุ่มได้คะแนนเท่าไร สมาชิกทุกคนในกลุ่มนั้นจะได้คะแนนเท่ากันทุกคน
- เทคนิคทั้ง 3 เทคนิค ดังกล่าวข้างต้น ส่วนมากจะใช้ตลอดคาบเรียน หรือตลอดกิจกรรมการเรียนในแต่ละคาบ เรียกรวมกันว่าการเรียนแบบร่วมมือประเภทนี้ว่า การเรียนแบบร่วมมืออย่างเป็นทางการ (Formal Cooperative Learning)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือประกอบด้วยหลากหลายเทคนิค และวิธีการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมที่ใช้การจัดการเรียนรู้ของแต่ละวิชาแต่ละเนื้อหาวิชาตลอดจนปัจจัยอื่น ๆ

8. บทบาทนักเรียนต่อการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือเป็นการทำงานกลุ่มที่อาศัยการร่วมมือกันให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นนักเรียนทุกคนจึงมีบทบาทในการร่วมทำงานกันซึ่ง สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล (2544: 66 - 67) ได้กล่าวถึงบทบาทนักเรียนไว้ดังนี้

- 1) นักเรียนทุกคนต้องไว้วางใจซึ่งกันและกันและพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย

2) ทุกกิจกรรมสมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบทุกคน กลุ่มต้องเข้าใจเรื่องที่เรียนเหมือนกันทุกคน ไม่มีสมาชิกคนใดถูกทอดทิ้ง ทุกคนต้องร่วมมือกันเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

3) นักเรียนต้องให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็น ให้มีการวิจารณ์ความคิด แต่ไม่ใช่วิจารณ์ตัวบุคคล

4) นักเรียนเป็นผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนรู้ของตนเองและเพื่อนในกลุ่มร่วมทำกิจกรรม กำหนดเป้าหมายและทำให้งานไปสู่เป้าหมายให้กำลังใจซึ่งกันและกันและช่วยกันควบคุมเวลาการทำงานนอกจากนี้ Burns. (1981 อ้างถึงใน นฤมล ติระพัฒน์, 2550: 22) ได้กล่าวถึงบทบาทนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือดีกว่าต้องให้นักเรียนเรียนแบบร่วมมือก่อน ให้ทำงานเน้นความสำเร็จของกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มต้องช่วยเหลือกัน รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและถ้าจะถามครูต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มก่อนบทบาทของนักเรียนในการเรียนแบบร่วมมือซึ่งเป็นกระบวนการกลุ่มที่สมาชิกในกลุ่มต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนเพื่อให้การทำงานกับกลุ่มได้ ชูศรี สนิทประชากร (2534: 48 – 49) จึงได้กำหนดบทบาทนักเรียนดังต่อไปนี้

- 4.1) ผู้นำกลุ่ม เป็นผู้ทำงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี
- 4.2) ผู้สรุป เป็นผู้สรุปผลการจัดการเรียนรู้
- 4.3) ผู้ตรวจสอบ เป็นผู้ตรวจสอบทุกคนในกลุ่มให้เรียนรู้เท่ากัน
- 4.4) ผู้ช่วย เป็นผู้ช่วยให้เห็นว่าถูกหรือไม่
- 4.5) ผู้ชี้แนะ เป็นผู้เพิ่มเติมหรือขยายความรู้
- 4.6) ผู้หาข้อมูล เป็นผู้หาเอกสารให้กลุ่ม
- 4.7) ผู้กระตุ้นเตือน เป็นผู้ให้กำลังใจและกระตุ้นในการทำงาน
- 4.8) ผู้สังเกต เป็นผู้ดูแลให้ทุกคนทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

การแบ่งหน้าที่ให้นักเรียนทำภายในกลุ่มอาจมีการแบ่งหน้าที่เพิ่มเติมได้อีก ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่มีนักเรียนมาก สมศักดิ์ ขจรเจริญกุล (2538: 35) ได้แบ่งหน้าที่นักเรียนไว้ดังนี้

1) ผู้จดบันทึก (Recorder) ทำหน้าที่รวบรวมความคิดหรือสรุปที่ได้มาจากกลุ่มไม่เข้ามาจากความคิดส่วนตัว

2) ผู้ตรวจสอบ (Checker) ทำหน้าที่ตรวจสอบว่าสมาชิกกลุ่มเข้าบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนอย่างถูกต้องแล้วตรวจสอบผลงานทุกชิ้นของกลุ่ม

3) ผู้ประสาน (Runner) ทำหน้าที่ประสานระหว่างครูกับกลุ่ม เมื่อมีปัญหาไม่มีสมาชิกคนใดตอบได้ ผู้ประสานก็นำปัญหานั้นไปถามครู

4) ผู้สนับสนุน (Encourager) ทำหน้าที่คอยดูแลให้ทุกคนในกลุ่มทำงานร่วมกัน สนับสนุนให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มได้ใช้ความพยายาม ใช้ความคิด ให้กำลังใจ

5) ผู้รักษาเวลา (Time – Keeper) ทำหน้าที่ควบคุมเวลาในการดำเนินงานของกลุ่ม เตือนเรื่องเวลาให้กลุ่มทราบให้ทำงานเสร็จตามเวลา

6) ผู้เตรียม (Material) ทำหน้าที่คอยดูแลหรือเตรียมข้อมูล วัสดุ อุปกรณ์ ในการทำงาน

7) ผู้รายงาน (Reporter) ทำหน้าที่เสนอผลงานกลุ่มต่อชั้นเรียนหรืออาจมีการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มอื่น

8) ผู้สังเกตการณ์ (Observer) ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลและสังเกตการทำงานของสมาชิกกลุ่มเพื่อรายงานให้สมาชิกกลุ่มทราบ

9) ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลว่าสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมหรือไม่ คอยระวังไม่ให้ความคิดของคนใดคนหนึ่งมีอิทธิพลเหนือเพื่อนๆ ในกลุ่ม

ถ้าการจัดการเรียนเป็นกลุ่มเล็กขนาด 4 คน บทบาทของสมาชิกในกลุ่มของการเรียนแบบร่วมมือ ก็อาจกำหนดให้มี 4 บทบาท ได้ดังนี้ (St. Edward s University, 2004)

- 1) ผู้อ่าน (Reader)
- 2) ผู้บันทึก (Recorder)
- 3) ผู้ตรวจสอบ (Checker/Quizzer)
- 4) ผู้กระตุ้นหรือให้กำลังใจ (Encourage/Participation Police)

นอกจากนี้ นักเรียนควรมีเจตคติที่ดีต่อสมาชิกด้วยกัน ร่วมรับผิดชอบ ให้กำลังใจ ดูแลทุกคนให้ทำงานสำเร็จ (กรมวิชาการ. 2542: 32)

จากที่กล่าวมาสรุปบทบาทครูผู้สอนและบทบาทนักเรียนได้ว่า ผู้สอนและนักเรียนต่างต้องมีความเข้าใจการเรียนแบบร่วมมือ ครูผู้สอนต้องเข้าใจขั้นตอนการจัดการเรียนแบบกลุ่มร่วมมือ (Co-op Co - op) การสอบแบบกลุ่มสืบค้น GI และการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบแอลที (LT) นักเรียนแต่ละคนจะมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบทุกคนและช่วยเหลือกันพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พึ่งเพื่อน ซักถาม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จ กล่าวได้ว่าเป็นการเสริมความมั่นใจแก่นักเรียนในการเรียนรู้ให้มีความสามารถในการสื่อสารและวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยสอดคล้องกับ

กนกพร แสงสว่าง (2540: บทคัดย่อ) และ Edward, (1996 อ้างถึงใน นิตยา คงเกษม, 2544: 101) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมสามารถฝึกการเป็นผู้นำแก่นักเรียนได้ กล่าวคือ ถ้าคิด ถ้าตัดสินใจเป็นประสบการณ์ด้านทักษะทางสังคมที่สำคัญสำหรับนักเรียน ทั้งจอห์นสันและจอห์นสัน Johnson and Johnson. (1989) เห็นว่าการทำงานร่วมกันเป็นการพัฒนาให้นักเรียนให้มีทักษะการทำงานโดยใช้ประสบการณ์จากชีวิตจริงและทักษะทางด้านสังคมเป็นพื้นฐานและเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้

9. บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญคนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะครูผู้สอนจะใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบใด จะต้องลำดับขั้นตอนในการสอนคล้ายคลึงกัน คือ ขั้นตอนเตรียมการสอน ขั้นตอนการกำกับดูแลการสอน และขั้นประเมินผลงานและกระบวนการทำงาน (นฤมล ตีระพัฒน์. 2550: 22 - 24)

9.1 ขั้นตอนเตรียมการสอน ในขั้นนี้มีสิ่งที่จะต้องคำนึงคือ

9.1.1 จุดประสงค์ผู้สอนต้องแจ้งจุดประสงค์ให้ผู้เรียนทราบ

- 1) จุดประสงค์ด้านวิชาการ
- 2) จุดประสงค์ด้านสังคม ได้แก่ ทักษะปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ และการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียน

9.1.2 ขนาดของกลุ่ม ขนาดของกลุ่มจะมีผลต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ

- 1) การจับคู่ควรให้นักเรียนได้เริ่มทำกิจกรรมคู่ เพราะการทำกิจกรรมในลักษณะดังกล่าวจะไม่มีใครถูกทอดทิ้งออกจากกลุ่ม
- 2) กิจกรรมที่ต้องการทักษะและความคิดที่หลากหลาย คือ ตั้งแต่ 3 คน เป็นต้นไป จะต้องแน่ใจว่า สมาชิกในกลุ่มมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน
- 3) การแบ่งกลุ่มจะต้องคำนึงถึงกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่
- 4) ถ้าหากระยะเวลาในการทำกิจกรรมสั้น ขนาดของกลุ่มที่แบ่งจะต้องมีขนาดเล็กเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม

9.1.3 การจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม จัดการจัดนักเรียนเข้ากลุ่มอย่างเหมาะสมจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุความสำเร็จ ผู้สอนจะต้องเป็นผู้จัดกลุ่มได้ดีที่สุด เพราะรู้จักนักเรียนในชั้นมากที่สุด และสามารถเตรียมการที่จะช่วยเหลือหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของกลุ่ม เช่น นักเรียนที่ต้องการแยกออกมาสอนเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจเป็นนักเรียนเก่งหรืออ่อน อย่างไรก็ตามมีแนวทางที่จะเสนอแนะดังนี้

- 1) การจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างที่จะนำมาจัดรวมเข้าในกลุ่มเดียวกัน อาจจะเป็นทางด้านภูมิหลัง ความสามารถ วัฒนธรรม เพศ เป็นต้น
- 2) การสับเปลี่ยนกลุ่มนักเรียน การให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมการนานเท่าใดขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติงานกลุ่มร่วมกัน อย่างไรก็ตามมีหลักทั่ว ๆ ไป ว่าจะต้องรอให้กลุ่มได้ทำงานร่วมกันจนบรรลุความสำเร็จ แต่ถ้าหากกลุ่มประสบปัญหาในการทำงานร่วมกัน ครูผู้สอนต้องให้คำแนะนำในการแก้ปัญหา

9.1.4 การจัดโต๊ะ เก้าอี้ จะต้องดำเนินการให้พร้อมก่อนที่นักเรียนจะเข้าชั้นเรียน เพื่อความสะดวกและเป็นระเบียบ การจัดสภาพห้องเรียนจะมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน จะต้องเตรียมสื่อการเรียนการสอน ต่าง ๆ ที่จะใช้ไว้ให้พร้อม

9.2 ชั้นเริ่มบทเรียน ในชั้นเริ่มบทเรียนสิ่งที่ต้องพิจารณา ดังนี้

9.2.1 ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก การทำงานของกลุ่มจะดำเนินการไปด้วยดีเมื่อนักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อกันและมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดำเนินการไปสู่ความสำเร็จ

9.2.2 การอธิบายภาระงาน ครูผู้สอนอธิบายภาระงานที่จะต้องทำให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง นอกจากนี้สามารถเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ของบทเรียนที่ผ่านมากับบทเรียนที่เรียนอยู่ และบทเรียนที่จะต้องเรียนต่อไปก็จะเป็นสิ่งที่ติดตาม

9.2.3 การประเมินความสำเร็จ นักเรียนจะต้องรู้ว่ามีการประเมินผลงานในการทำงานกลุ่มอย่างไร ครูผู้สอนและนักเรียนอาจช่วยกันวางหลักเกณฑ์การประเมินผลในการพิจารณาความสำเร็จเช่น

- 1) เพียงแต่ทำให้สำเร็จ เช่น ให้ช่วยกันวาดแผนที่ให้เสร็จภายใน 30 นาที
- 2) ตอบคำถามถูกต้องเช่น ถ้าทำได้คะแนนระหว่าง 90-100 จะได้เกรด A
- 3) เสนอความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในชั้นต่ำ เช่น ให้เหตุผลสนับสนุน

ความเหมาะสม ในตำแหน่งของท่านมา 10 ประการ

4) แสดงทักษะทางสังคมที่กำหนดให้ เช่น เตรียมข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มได้ใช้ทักษะวิจารณ์ในเชิงบวกในระหว่างการทำงานร่วมกัน

9.2.4 การเสริมสร้างความรับผิดชอบของสมาชิก สมาชิกแต่ละคนจะต้องตื่นตัวและร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงานกลุ่มถ้าหากว่าสมาชิกรู้ล่วงหน้าว่าจะมีการติดตามผลการปฏิบัติงานและทักษะทางสังคมต่าง ๆ ที่แสดงออกวิธีที่จะช่วยให้สมาชิกแต่ละคนมีความรับผิดชอบ อาจจะทำให้โดยเรียกสมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มตอบ ในขณะที่ปฏิบัติงานให้มีการเซ็นชื่อรับรองว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ตลอดจนการตรวจสอบกระบวนการทำงานในกลุ่ม เป็นต้น

9.2.5 ในการระบุพฤติกรรมทางสังคมที่พึงปรารถนา ผู้สอนและนักเรียนควรร่วมกันระบุพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมที่ต้องการในการทำกิจกรรมร่วมกัน ถ้านักเรียนได้เข้าใจ โอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงปรารถนาจะมีมากขึ้นและยังเป็นการส่งเสริมให้รู้จักใช้ทักษะต่าง ๆ เหล่านั้นด้วย

9.3 ชั้นก้ำกับการดูแลการสอน ครูผู้สอนมีหน้าที่ต้องดูแลนักเรียนในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมดังนี้

9.3.1 พฤติกรรมของนักเรียน เมื่อนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรม ครูผู้สอนต้องสังเกตความก้าวหน้าของนักเรียน และจะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ครูผู้สอนควรมีแบบสังเกตการณ์ เพื่อบันทึกการปฏิบัติงานของกลุ่ม นอกจากนี้ครูผู้สอนควรรู้ว่าเมื่อใดควรเข้าไปช่วยเหลือนักเรียน และในบางครั้งนักเรียนบางคนอาจมีบทบาทในการช่วยเหลือครู ก้ำกับดูแลพฤติกรรมของเพื่อนด้วย

9.3.2 ครูผู้สอนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้ 2 กรณี คือ

1) แนะนำนักเรียนทั่วไป เช่น อธิบายคำสั่งอย่างชัดเจน ทบทวนกระบวนการดำเนินงาน ฝึกทักษะต่าง ๆ ในขณะที่ครูผู้สอนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและช่วยเหลือนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องพยายามค้นหาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ออกมาให้มากที่สุดเช่น ถ้านักเรียนคนใดคนหนึ่งถามคำถามครูผู้สอนอาจไม่ตอบเอง แต่ถามคำถามนั้นกลับไปให้นักเรียนคนหนึ่งในกลุ่มใดก็ได้เป็นคนตอบ

2) สอนทักษะการให้ความร่วมมือ ทักษะดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เช่น ถ้านักเรียนคนใดคนหนึ่งไม่ได้ช่วยเหลืองานของกลุ่ม นักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มนั้นควรจะต้องเรียนรู้ที่จะทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ครูผู้สอนควรโยนปัญหาดังกล่าวไปให้กลุ่มพิจารณาและหาแนวทางแก้ไข ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น อย่างไรก็ตามครูผู้สอนไม่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนเกิดความจำเป็นเพราะนักเรียนไม่ได้ใช้ความคิดของตนเองเท่าที่ควรและอาจคล้อยตามครูผู้สอน

9.4 ขั้นตอนการประเมินผลงานและกระบวนการในการทำงาน

ครูผู้สอนสามารถประเมินความสำเร็จในการทำกิจกรรมของนักเรียนด้านวิชาการ และทักษะทางสังคมดังนี้

9.4.1 การประเมินผลงานทางวิชาการ ได้แก่ การประเมินผลความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง

1) ครูผู้สอนสุ่มนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งตอบคำถามหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2) นักเรียนกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันอภิปรายหลังจากการทดสอบย่อย หรือร่วมกัน อภิปรายเพื่อแก้ไข

9.4.2 การประเมินผลทางด้านสังคม เป็นการประเมินผลเพื่อให้ทราบว่าสมาชิกของกลุ่มได้ใช้ทักษะทางสังคมอะไรบ้าง และอย่างไร การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากเพียงใดและ จะต้องปรับปรุงอะไรบ้าง และอย่างไร เช่น

- 1) เล่าประสบการณ์ให้เพื่อน ๆ ฟังเกี่ยวกับความสำเร็จของกลุ่ม
- 2) อภิปรายและมีข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องปรับปรุงในการทำงาน

กลุ่มครั้งต่อไป

บทบาทของครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้ ครูผู้สอนรู้จักวางแผนการสอน การเตรียมการและการเลือกใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม และสอดคล้อง กับความต้องการ ตลอดจนความสามารถของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้งานจัดการเรียนการสอนมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (กรมวิชาการ, 2542: 23-29)

จากบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือสรุปได้ว่า ผู้สอนทำหน้าที่ เป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยคอยให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน ได้แก่ การกำหนดขนาด ของกลุ่ม การจัดกลุ่มผู้เรียน การจัดเตรียมสื่อบางอย่างเพิ่มเติม ตลอดจนชี้แจงให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจ เกี่ยวกับการเรียนแบบร่วมมือในแต่ละเทคนิคด้วยกัน รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับ ผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาโครงการ

ในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาโครงการกรมอาชีวศึกษาได้กำหนดให้มีหลักสูตรระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพขึ้นดังนี้

1. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2546) สำระ สำคัญของหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการ กรมอาชีวศึกษา. 2554)

หลักการ เป็นหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อพัฒนา กำลังคนระดับฝีมือให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีคุณธรรม บุคลิกภาพและเจตคติที่เหมาะสม สามารถ ประกอบอาชีพได้ตรงความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ สอดคล้องสภาวะ เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.1 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะ ด้านด้วยการปฏิบัติจริง สามารถเลือกวิธีการเรียนตามศักยภาพและโอกาสของผู้เรียน ถ่ายโอนผลการ เรียนสะสมผลการเรียน เทียบความรู้ประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถาน ประกอบการอาชีพอิสระ

1.2 เป็นหลักสูตรที่สนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน

1.3 หลักสูตรที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร ให้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

1.4 จุดหมาย เพื่อให้มีความรู้ ทักษะประสบการณ์ในอาชีพตรงตามมาตรฐานวิชาชีพ นำไปปฏิบัติงาน อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตนสร้างสรรค์เจริญต่อชุมชน ท้องถิ่น และเทศกาล

1.5 เพื่อให้ผู้เรียนมีปัญญา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต และการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ มีทักษะในการจัดการและพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

1.6 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจและภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

1.7 เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่นและประเทศชาติ อุทิศตนเพื่อสังคม เข้าใจและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

1.8 เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ เหมาะสมกับอาชีพนั้น ๆ

1.9 เพื่อให้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ และโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ ซึ่งมีความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. ความหมายวิชาโครงการ/โครงการ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการให้นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการต่าง ๆ กันดังนี้

ธำรงค์ศักดิ์ หมินกำหริ่ม (2552: 34) ให้ความหมายว่า โครงการเป็นรูปแบบการสอนที่อาศัยทักษะการปฏิบัติที่หลากหลายทั้งทักษะทางกายทักษะประกอบกันอยู่อย่างเหนียวแน่นและเน้นทักษะที่มีความยืดยาว (Continuative Skill) โครงการเป็นงานที่ทำเพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษา ลักษณะเป็นการประยุกต์ทางวิชาการ มีเป้าหมายเฉพาะในการทำงาน มีกิจกรรมต่อเนื่องการในระยะยาว การจัดทำโครงการมีเป้าหมาย และวิธีดำเนินงานอย่างชัดเจน 2 รูปแบบคือ โครงการที่สร้างผลงานขึ้นมาใหม่ (Correctional Project) โครงการที่ปรับปรุงพัฒนางานให้ดีขึ้น (Developmental Project)

ธัญญวดี เสพมงคลเลิศ (2552: 28) ให้ความหมายว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ/โครงการว่าเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่มุ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำประสบการณ์ ความรู้ และทักษะการปฏิบัติงาน ในเรื่องให้ผู้เรียนใจแล้วทำการศึกษา ค้นคว้า วางแผนการทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน โดยการใช้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ทั้งมีครูเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาและแนะนำแก่ผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

ลัดดา ภูเกียรติ (2544: 43) วิเคราะห์และสรุปผลของโครงการ/โครงการไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจใคร่รู้ของผู้เรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลาย ๆ สิ่งที่สงสัยและอยากรู้คำตอบให้ลึกซึ้งชัดเจน หรือต้องการเรียนรู้เรื่องนั้น ๆ ให้มากขึ้นกว่าเดิมโดยใช้ทักษะกระบวนการและแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้าน มีวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนต่อเนื่อง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การสอนแบบโครงการ/โครงการ เป็นการสอนที่ต้องศึกษาเพื่อค้นพบให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ โดยลักษณะของการศึกษาคือ สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง ประดิษฐ์คิดค้นด้วยตนเอง โดยมีครูคอยกระตุ้น และแนะนำอย่างใกล้ชิด

3. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ/โครงการ

หลักการจัดทำโครงการ โครงการเป็นการทำงานอาศัยการประยุกต์ การสรุป หลักการสถานการณ์ใหม่ เป็นการนำเอาความรู้ต่าง ๆ มารวมกันให้เป็นผลงานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อารังศักดิ์หมินกาหริ่ม (2552: 11)

โครงการมีการจัดการเรียนการสอน 3 ระดับ คือ

- 1) ระดับโครงการขั้นพื้นฐาน (Elementary Project) มีหลักการคือ การมอบหมายให้ผู้เรียนสร้างผลงานโดยมุ่งที่จะตรวจสอบผลลัพธ์ของการทำงานเพียงอย่างเดียว
- 2) ระดับโครงการขั้นปานกลาง (Intermediate Project) มีหลักการ คือ การมอบหมายให้ผู้เรียนสร้างผลงานโดยมุ่งที่จะตรวจสอบผลงานในด้านความรู้ ทักษะความสามารถในการสื่อสารรายงาน
- 3) ระดับโครงการขั้นพัฒนา (Advanced Project) มีหลักการคือ การมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำงานโดยมุ่งพัฒนาความสามารถในทุก ๆ ด้านของผู้เรียนเป็นงานวิทยานิพนธ์ประกอบ การประเมินผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาโครงการ/โครงการมีนักการศึกษาได้เสนอขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาโครงการดังนี้ กรมวิชาการ (2542: 12-14) กล่าวว่า หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ผู้เรียนต้องค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะ ให้คำปรึกษาดังนี้

- 1) การเตรียมการสอน
 - 1.1) ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ
 - 1.2) ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
 - 1.3) วางแผนการสอน
 - 1.4) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
 - 1.5) วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน
 - 1.6) ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดหรือเน้นให้ผู้เรียนเป็น

ศูนย์กลาง

- 1.7) กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้
- 2) จัดเตรียม
 - 2.1) สื่อวัสดุการเรียนการสอน ให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน
 - 2.2) เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน

2.3) ติดต่อแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือโสตทัศนวัสดุ ต่าง ๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

2.4) เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

2.5) ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อการจัดการเรียนรู้ เช่น การจัดโต๊ะ เก้าอี้ ในลักษณะต่าง ๆ

3) การสอน

3.1) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

3.2) กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

3.3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่แผนที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับแผนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง

3.3.1) ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

3.3.2) อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

3.3.3) กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่

3.3.4) สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม

3.3.5) ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น

3.3.6) บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

3.3.7) ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม

3.3.8) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

3.3.9) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

4) การประเมินผล

4.1) เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน

4.2) ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนอ้างศักดิ์หมื่นกำหริ่ม (2552: 19) ได้เสนอขั้นตอนการจัดทำโครงการไว้ดังนี้

4.2.1) ขึ้นวางแผนและการเขียนโครงร่างโครงการ เป็นอภิปรายกันในกลุ่ม เพื่อวางแผนถึงโครงการที่สนใจจะดำเนินการระหว่างผู้เรียน/ผู้สอน

4.2.2) ขึ้นดำเนินการตามโครงการ ผู้จัดทำโครงการต้องดำเนินการทำโครงการตามแผนที่กำหนด โดยมีครูผู้สอนคอยให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิดและสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาปฏิบัติงานเป็นการติดตามโครงการ (Project Monitoring)

4.2.3) ขึ้นการเขียนรายงานโครงการ ผู้จัดทำโครงการต้องจัดทำรายงานเป็นรูปเล่มในการรายงาน ส่วนหน้า ส่วนเนื้อความ ซึ่งประกอบด้วยโครงสร้าง 5 บท และจัดทำรูปเล่มให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ครูที่ปรึกษาเป็นผู้กำหนด และอาจารย์ที่ปรึกษาก็คอยให้คำปรึกษาสมาชิกในกลุ่ม

ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

4.2.4) ขั้นการประเมินโครงการ เป็นขั้นการตรวจผลลัพธ์การทำงานโดยมุ่งตรวจสอบผลงานด้านความรู้ ทักษะความสามารถในด้านการสื่อสารรายงาน การประเมินโครงการขั้นการนำเสนอผลงาน/ชิ้นงาน ควรใช้ระดับความเข้มข้นให้เหมาะกับระดับผู้เรียน

ทีศนา ชมมณี (2552: 54) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นหลัก (Project-Based Instruction)

1) ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ผู้เรียนมีการเลือกปัญหาที่ตนสนใจที่จะจัดทำเป็นโครงการหรือโครงการงาน

2) ผู้สอนมีการชี้แจงหรือทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ในการทำโครงการ ความคาดหวังต่อการทำโครงการวิธีและกระบวนการในการดำเนินการรวมทั้งบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน

3) ผู้เรียนมีการศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่ตนสนใจจะทำจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย

4) ผู้เรียนมีการวางแผนที่จะโครงการ ซึ่งมักประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นปัญหาที่จะจัดทำเป็นโครงการ วัตถุประสงค์หรือโครงการ เครื่องมือ หรือเวลา และค่าใช้จ่ายที่ต้องการ ความรู้และทักษะที่จะเป็นต่อการดำเนินงานโครงการ การประเมินผลโครงการ การอภิปรายผลการเรียนรู้ ผู้สอนมีการให้คำแนะนำ และให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการทำโครงการตามความจำเป็น

5) ผู้เรียนมีการเขียนโครงการและนำเสนอผู้สอน ผู้สอนอาจให้คำแนะนำความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามความจำเป็น ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ผู้สอนมีการให้ความเห็นชอบในการทำโครงการ และช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น

6) ผู้เรียนมีการนำเสนอผลงานตามแผนงานที่กำหนด จนกระทั่งผลิตชิ้นงานออกมาได้ ผู้สอนมีบทบาทในการอำนวยความสะดวก ติดตามการทำงานของนักเรียนให้คำแนะนำช่วยเหลือตามความจำเป็นและให้แรงเสริมตามสมควร

7) ผู้สอนและผู้เรียนมีการนำผลงานของผู้เรียนออกมาแสดง ชี้แจงและร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน แลกเปลี่ยนกัน

8) ผู้เรียนมีการปรับปรุงผลงานและเขียนรายงาน

9) ผู้เรียนมีการนำเสนอผลงานต่อสาธารณชน (อาจเป็นใน ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ฯลฯ)

10) ผู้สอนมีการจัดให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน ประสพการณ์ และข้อมูลทั้งหมดมาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากการทำโครงการ

11) ผู้สอนมีการวัดผลและประเมินผลทางด้านผลผลิต คือ ชิ้นงาน จากการจัดทำโครงการ และเนื้อหาความรู้ที่ได้เรียนรู้ กระบวนการและทักษะต่าง ๆ ที่ได้พัฒนาและเจตคติที่ดีขึ้น

ธัญญาดี เสพมงคลเลิศ (2552: 32) กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนแบบโครงการและโครงการงานตามแนวทางของ Friend – Booth

1) ขั้นตอนการวางแผน เป็นขั้นตอนของการร่วมกันอภิปรายเนื้อหาและขอบเขตของโครงการ โดยพยากรณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

2) ขั้นตอนการปฏิบัติ เป็นขั้นการปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้โดยใช้ทักษะทางภาษา คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ผสมผสานกันอย่างเป็นธรรมชาติ

3) ขั้นทบทวนและแก้ไขผลงาน เป็นขั้นการอภิปรายแสดงความคิดเห็นระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ

โดยที่โครงการจะสัมฤทธิ์ผลขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

- 3.1) สิ่งเร้า (Stimulus) อันได้แก่ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
- 3.2) การกำหนดเป้าหมายของโครงการ (Defintion of Project Objective)
- 3.3) การฝึกหัดทางด้านภาษา (Practice of Language Skills)
- 3.4) การออกแบบเครื่องมือ (Design of Written Materials)
- 3.5) กิจกรรมกลุ่ม (Group Activeities)
- 3.6) การรวบรวมข้อมูล (Collecting Information)
- 3.7) การจัดระบบข้อมูล (Oranization of Material)
- 3.8) การนำเสนอผลงาน (Final Presentaion)

ขั้นตอนการทำโครงการตามแนวทางของ Ribe & Vidal

1) ขั้นสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน (Creating a Good Atmosphere) เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้สมาชิกในกลุ่มทำงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงาน เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เข้าช่วยเพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยและพร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน

2) ขั้นกระตุ้นให้เกิดความสนใจ (Getting the Class Interested) เป็นขั้นการสร้าง ความสนใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ในอันที่จะปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจ ซึ่งอาจใช้การ ระดมสมอง ใช้ดนตรี สไลด์ หรือธรรมชาติเพื่อนำความรู้สึกของผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

2.1) ขั้นการเลือกหัวข้อ (Selecting the Topic) เป็นขั้นของการเจรจาและสังเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประมวลเป็นหัวเรื่องของโครงการ

2.2) ขั้นสร้างโครงร่างของโครงการ (Creation a General Outline of the Project) เป็นขั้นการวางแผนการและกำหนดขอบเขตการทำโครงการ วิเคราะห์ ขั้นตอนการทำงาน จัดเตรียม อุปกรณ์ เป็นต้น

2.3) ขั้นลงมือปฏิบัติงานตามชื่อเรื่อง (Doing Basic Research around the Topic) เป็นขั้นการดำเนินงานตามโครงร่างของโครงการที่รับผิดชอบของสมาชิกกลุ่ม

2.4) ขั้นรายงานผลการปฏิบัติงานสู่ชั้นเรียน (Reporting to the Class) เป็น ขั้น การถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกสู่ชั้นเรียน อาจเป็นการรายงานด้วยการพูดหรือการเขียน

2.5) ขั้นกระบวนการย้อนกลับ (Processing Feedback) เป็นขั้นตอนการย้อนกลับ ผลจากการดำเนินการ

โกวิท ประวาลพฤกษ์ ม.ป.ป (2527, อ้างถึงใน ธัญญวดี เสพมงคลเลิศ, 2552) กล่าวถึง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการ ดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่ปัญหา เสนอปัญหา ให้ผู้เรียนเห็นปัญหาและตระหนักถึงปัญหา
2) ขั้นรวบรวมข้อมูลที่รู้มาแล้ว ประเมินปัญหาและผลว่ามีข้อดีและข้อเสียอย่างไรจะเพิ่มพูน ด้านใด สาระใด พหุปัญญาด้านใด

3) ขั้นเลือกปัญหาที่ทำเป็นโครงการ โดยให้นักเรียนเลือกว่าจะทำโครงการระดับใด โครงการ สำรวจ/โครงการประดิษฐ์หรือทดลอง

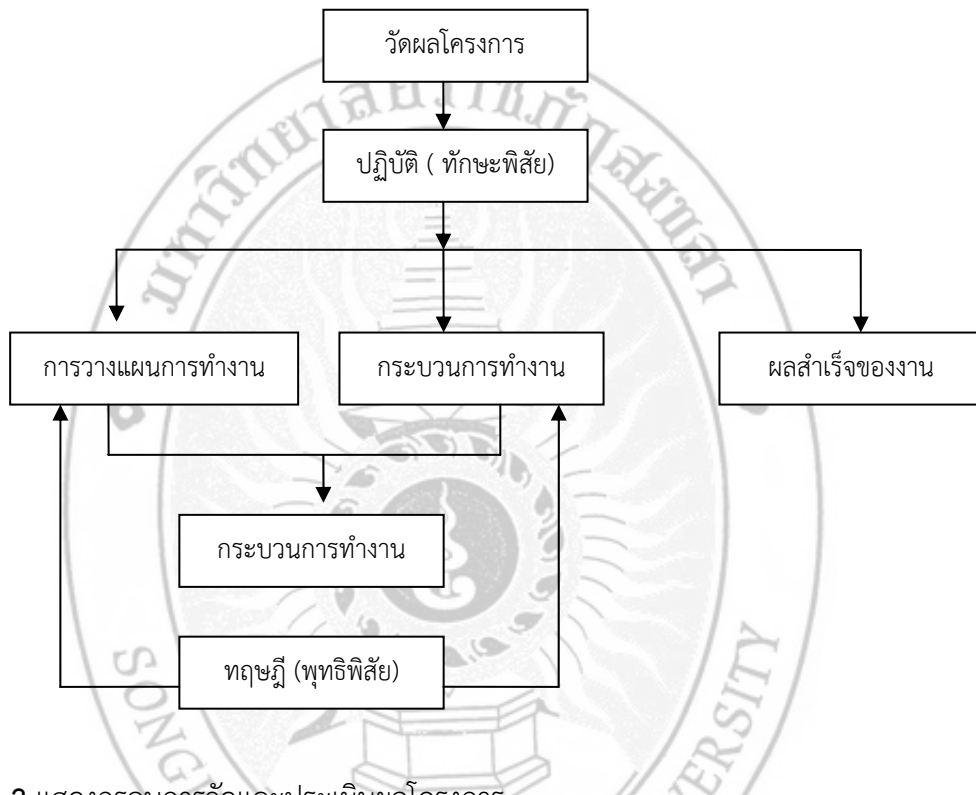
- 4) ชั้นระดมสมอง ออกแบบว่าวิธีใดดีที่สุด ประเมินและคิดเสริมแนวทางให้ดียิ่งขึ้นเลือกมาปฏิบัติจริง
 - 5) ชั้นวางแผน ให้นักเรียนกำหนดขั้นตอนปฏิบัติตามแนวที่คัดเลือกไว้แล้ว
 - 6) ชั้นลงมือปฏิบัติจริง ลงมือรวบรวมข้อมูล ลงมือทดลอง หรือลงมือประดิษฐ์ พร้อมทั้งประเมินปรับปรุงไปในระหว่างปฏิบัติ
 - 7) ชั้นสรุปผลงาน นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองที่ได้งานประดิษฐ์ได้สรุปเป็นความรู้รวมผังความรู้ Mind Map, Concept Map ต่าง ๆ
 - 8) ชั้นนำเสนอ จัดเตรียมผลงานที่ได้มาทำเป็นรายงาน นิทรรศการเสนอในสิ่งต่าง ๆ
 - 9) ชั้นชื่นชมภาคภูมิใจ นำผลทั้งหมดมาสรุปรวม สร้างอารมณ์ทางบวก สร้างความรู้สึกประสบความสำเร็จในงาน เพื่อพัฒนาต่อไป
- สรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาโครงการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้
- 1) ขั้นการกำหนดหัวข้อโครงการ คือขั้นที่นักเรียนสำรวจความต้องการของตนเองโดยการสังเกตศึกษาข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากข่าวสาร เหตุการณ์ อินเทอร์เน็ต หนังสือเรียน และคิดเชื่อมโยงจากเรื่องที่เรียนผ่านมา เพื่อเลือกเรื่องที่ตนสนใจศึกษาและพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ
 - 2) ขั้นวางแผนการเตรียมการทำโครงการ คือ ขั้นตอนที่นักเรียนวางแผนการทำโครงการตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาวิธีการ/ขั้นตอนการสร้างผลงานจัดทำโครงร่างโครงการ และนำเสนอโครงร่างโครงการต่อชั้นเรียน
 - 3) ขั้นดำเนินการ คือ ขั้นตอนที่นักเรียนลงมือปฏิบัติงานสร้างผลงานตามโครงร่างของโครงการ ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม แก้ปัญหาในระหว่างการทำงานซึ่งมีครูเป็นผู้ติดตาม ควบคุมประเมินการทำงาน และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียนเป็นรายบุคคล ตลอดทั้งให้ความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาเมื่อจำเป็นเพื่อการพัฒนางาน แนะนำแหล่งข้อมูล หรือเอกสารสำหรับศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม และคอยให้กำลังใจในการทำงานแก่นักเรียน
 - 4) ขั้นการสรุปผลงาน คือขั้นตอนที่นักเรียนได้นำเสนอผลงานจากการทำโครงการ สรุปเป็นองค์ความรู้ในแบบต่าง ๆ อธิบายให้ผู้อื่นทราบรายละเอียดทั้งหมดของการจัดทำโครงการ ได้แก่ รายงานการทำโครงการ การนำเสนอผลงานด้วยวาจาและผลงานที่สร้างขึ้น

4. การประเมินโครงการ

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ที่ต้องการตอบคำถามว่าทำอย่างไรจึงจะประเมินความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) หรือผลงานของผู้เรียน กล่าวคือ ประเมินว่าผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง จึงให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเพื่อสร้างชิ้นงานสำคัญต่าง ๆ หลักการ/แนวทางการประเมินโครงการ มีนักการศึกษาให้หลักการ/แนวทางในการประเมินโครงการดังนี้

ยุทธ ไกยวรรณ (2544: 39-47) กล่าวว่า การวัดประเมินผลโครงการต้องวัดให้ครอบคลุมกิจกรรมการทำงานตั้งแต่ปัจจัยป้อนเข้า คือ การเตรียมตัวก่อนลงมือทำกิจกรรม กระบวนการทำงาน

คือ การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางเอาไว้ตั้งแต่ต้นภาคเรียนจนถึงสิ้นสุดภาคเรียน หรือสำเร็จเป็นผลงานออกมา และปัจจัยนำเข้าคือ ผลสำเร็จของงานอาจอยู่ในรูปแบบของชิ้นงานหรือทฤษฎีก็ได้ ฉะนั้นคำว่า กิจกรรมการทำงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ นั่นก็คือ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เมื่อนำพฤติกรรมที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงมารวมกัน 3 ด้าน มารวมกันก็ได้บุคคลในรูปแบบที่มีความคิดดี จิตใจดี และทำดีหรือทำได้ โดยสามารถแสดงกรอบการวัดและประเมินผลวิชาโครงการดังนี้

ภาพ 2 แสดงกรอบการวัดและประเมินผลโครงการ

สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม (2544: 42) เสนอวิธีการหลักที่ใช้ในการประเมินโครงการดังนี้

- 1) การประเมินชิ้นงาน (Assessing Artifacts)
- 2) การประเมินรายงานภาคนิพนธ์(Assessing Report or Dissertation)
- 3) การประเมินโดยการสอบปากเปล่า (Vivas)
- 4) การประเมินจากโปสเตอร์หรือการจัดนิทรรศการโครงการ (Poster Sestions/Exhibitions)
- 3 การประเมินผลจากการนำเสนอ(Presentation)
- 4 การประเมินจากสมุดบันทึก (Log Book)

หลักเกณฑ์การประเมินโครงการ

- 1) กำหนดเกณฑ์การประเมินโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 2) ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือกำหนดเกณฑ์การประเมิน

กรมวิชาการ (2542: 8-9) ได้เสนอเกี่ยวกับผู้ประเมินโครงการว่าบุคคลที่ควรมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ ประกอบด้วย

- 1) ผู้เรียนประเมินตนเอง
- 2) เพื่อนช่วยเพื่อน
- 3) ผู้สอนหรือครูที่ปรึกษา
- 4) ผู้ปกครอง
- 5) บุคคลอื่น ๆ ที่สนใจและที่เกี่ยวข้อง

บุรชัย ศิริมหาสาคร (2546: 34) ได้กล่าวถึง การประเมินโครงการว่ามีจุดเน้นดังนี้

- 1) เน้นการประเมินโครงการเป็นระบบ
- 2) เน้นการประเมินผู้เรียนในทุกด้าน
- 3) เน้นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและประเมินตามสภาพจริง

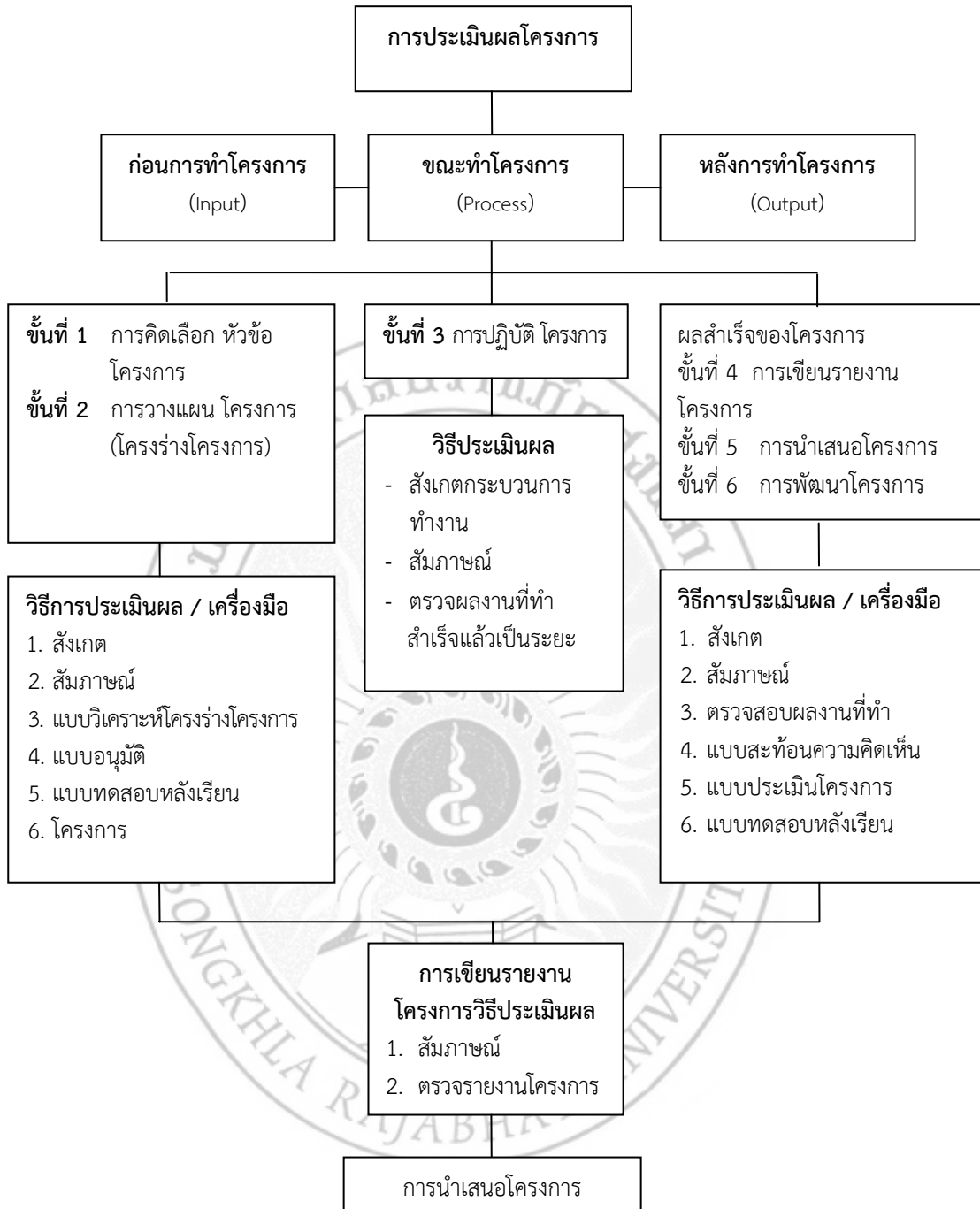
จากจุดเน้นในการประเมินโครงการตามสภาพจริงจากจุดเน้นในการประเมินโครงการ 3

ประการ ดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จุดเน้นที่ 1 การประเมินผลโครงการทั้งระบบ

การประเมินโครงการทั้งระบบ นอกจากมีการประเมินกระบวนการทำโครงการแล้วต้องประเมินผลสำเร็จของโครงการควบคู่กันไปด้วย โดยใช้ประเมินผลตามทฤษฎีเชิงระบบให้ครอบคลุม 3 ระยะ คือ

- 1) Input : การประเมินก่อนการทำโครงการ
- 2) Process : ประเมินขณะทำโครงการ
- 3) Output หรือ Product : การประเมินความสำเร็จของโครงการ

ภาพ 3 แสดงขั้นตอนกระบวนการประเมินโครงการ 3 ระยะ

จุดที่ 2 การประเมินผู้เรียนทุกด้าน

การทำโครงการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงศักยภาพในทุกด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ดังนั้นการประเมินโครงการต้องประเมินให้ครอบคลุมทั้ง 3 พิสัยดังนี้

1. ด้านทักษะพิสัย (การปฏิบัติ) ค่า 80% คือความสามารถในการปฏิบัติงานได้แก่

1.1) กระบวนการวางแผนการทำงาน	(Input)	10%
1.2) กระบวนการทำงาน	(Process)	40%
1.3) ผลสำเร็จของงาน	(Output)	30%
รวม		80%

สามารถประเมินได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม และการตรวจผลงาน

2. ด้านพุทธิพิสัย (ทฤษฎี) ค่าคะแนน 10% คือความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ความรู้ของเรื่องที่จะศึกษา สามารถประเมินได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ สอบถาม การตรวจผลงานที่ทำและการใช้แบบทดสอบปรนัยหรืออัตนัย

3. ด้านจิตพิสัย (เจตคติ) ค่าคะแนน 10 % คือทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน เช่น เจตคติในการทำงานแบบวิทยาศาสตร์ ตัดสินใจด้วยเหตุผล สามารถประเมินได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ สอบถาม

จุดเน้นที่ 3 การประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริงการทำโครงการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการประเมินผลตามสภาพจริง เพราะฉะนั้น การประเมินโครงการต้องสอดคล้องกับการเรียนรู้ คือ ต้องใช้การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองโครงการของตนเองและเน้นการประเมินตามสภาพจริง คือ ประเมินโดยบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำโครงการ เช่น เพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจรายงานโครงการ และผลงานสิ่งประดิษฐ์ การทดสอบความรู้อัตนัย ปรนัย การนำเสนอโครงการ (แผนโครงการ และนิทรรศการ)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินผลโครงการควรเน้นการประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งระบบของการทำโครงการ ได้แก่ ขั้นตอนการทำโครงการทุกขั้นตอน การประเมินเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการ องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำโครงการ ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงาน และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) ได้แก่ พฤติกรรมที่แสดงถึงความมีจริยธรรมในการทำงาน ตลอดจนเน้นการประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งนักเรียน เพื่อนนักเรียน ครูมีส่วนร่วมในการประเมิน

การประเมินตามสภาพจริงมีความเหมาะสมในการประเมินผลโครงการ ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและเป็นผู้ผลิตความรู้ ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริง ผู้เรียนแสดงออกอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจรายงานโครงการและผลงานการประดิษฐ์แบบวัดทักษะการปฏิบัติงาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ความหมายของผลสัมฤทธิ์

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ ผลสัมฤทธิ์ตรงกับคำว่า Achievement แปลว่า ได้รับความสำเร็จ นักการศึกษาได้ให้ความหมาย คำจำกัดความของคำว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไว้ดังนี้

อุทุมพร เครือคนโท (2540: 11 อ้างถึงใน นิพนธ์ สีนพูน, 2545: 17) กล่าวสรุปไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถที่เข้าถึงความรู้ ซึ่งเกิดจากการทำงานที่ประสานกัน และต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา การ แสดงออกในรูปของความสำเร็จ ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้ ด้วยเครื่องมือทางจิตวิทยา หรือแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

ชวาล แพร์ตกุล (2542: 21) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า เป็นการตอบสนองการเรียนรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของสมองในด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนได้จากการอบรมสั่งสอนของครู ส่วนใหญ่จะใช้วิธีให้นักเรียนเขียนตอบในกระดาษ การวัดผลชนิดนี้มีความสำคัญมากในวงการศึกษา เพราะแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะทำหน้าที่วัดว่าเด็กเรียนรู้น้อยเพียงใด โดยแบบสอบถามชนิดนี้ต้องการวัดครูได้ใช้วิธีสอน เนื้อหาวิชาไปกระตุ้นสมองเด็กให้งอกงามตรงตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้มากน้อยเพียงใด โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Achievement test) ซึ่งหมายถึงแบบทดสอบที่ใช้วัดปริมาณความรู้ ความสามารถ ทักษะเกี่ยวกับด้านวิชาการที่เด็กได้เรียนรู้อยู่ในอดีตว่าได้รับรู้เพียงใด

จตุพร แปวไธสง (2545: 12) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงความรู้ที่ได้รับ หรือทักษะที่พัฒนามาจากการเรียนในสถานศึกษาโดยปกติวัดคะแนน โดยครูเป็นผู้ให้ หรือคะแนนจากแบบสอบถาม หรืออาจารย์รวมทั้งคะแนนที่ครูเป็นผู้ให้และคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ

นิพนธ์ สีนพูน (2545: 18) ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึง ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Attained) การพัฒนาทักษะในการเรียน โดยอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่งและแสดงออกในรูปความสำเร็จซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้โดยอาศัยเครื่องมือทางจิตวิทยาหรือแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป

สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหมายถึงผลที่ได้จากความรู้ความเข้าใจและทักษะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ได้จากการวัดในชั้นเรียนของครูผู้สอนในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยเป็นสำคัญ

2. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Prescott (1961 อ้างถึงใน พาณี ขอสุข, 2542: 62 - 63) ได้ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

2.1) องค์ประกอบทางร่างกาย (Physical Factors) ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพทางร่างกาย ข้อบกพร่องทางร่างกาย และลักษณะท่าทาง

2.2) องค์ประกอบด้านความรัก (Love factors) ได้แก่ความสัมพันธ์ของบิดา มารดา ความสัมพันธ์ของบิดามารดากับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างลูก ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

2.3) องค์ประกอบทางวัฒนธรรมและการถ่ายทอดทางสังคม (Cultural and Socialization Factors) ได้แก่ขนบธรรมเนียม ความเป็นอยู่ของครอบครัว สภาพแวดล้อมทางบ้าน การอบรมเลี้ยงดู และ ทางบ้าน เป็นต้น

2.4) องค์ประกอบทางความสัมพันธ์ในหมู่เพื่อนวัยเดียวกัน (Peer Group Factors) ได้แก่ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับเพื่อนวัยเดียวกันทั้งที่บ้านและทางโรงเรียน

2.5) องค์ประกอบแห่งการพัฒนาตนเอง (Self - Development Factors) ได้แก่ สติปัญญา ความสนใจ ทักษะคตินักเรียนต่อการเรียนการ

2.6) องค์ประกอบด้านการปรับตัว (Self - Adjustment Factors) ได้แก่การปรับตัว การแสดงทางอารมณ์ เป็นต้น

สรุปว่า องค์ประกอบทั้ง 6 ประการมีคุณลักษณะที่จะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จในด้านการเรียนหากมีองค์ประกอบใดที่ผู้เรียนบกพร่องก็ควรต้องได้รับการแก้ปัญหาดังกล่าวเพื่อลดภาวะแทรกซ้อนต่ออุปสรรคในการเรียนที่อาจจะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำลงได้

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ชวาล แพร์ตกุล (2542 อ้างถึงใน สำเร็จ บุญเรืองรัตน์, 2549) กล่าวถึง แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพสองด้านต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ทั้งปวงทั้งจากทางโรงเรียนและจากทางบ้าน ยกเว้น การวัดทางร่างกาย ความถนัด และทางบุคคลกับสังคม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งวัดความสำเร็จทางวิชาการและมักเป็นคำถามที่ให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอ (Paper - and - pencil Test) และชนิดที่ให้นักเรียนปฏิบัติจริง (Performance test) มักเรียกว่า ข้อสอบภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบของครูกับแบบทดสอบมาตรฐาน

1) แบบทดสอบของครู (Teacher Made Test) หมายถึง ข้อสอบ ข้อปัญหา และโจทย์ และข้อคำถามต่าง ๆ ที่ครูสร้างขึ้นเอง เป็นข้อสอบที่ครูสามารถดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์อาจเป็นเครื่องกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในการเรียน เป็นเครื่องมือในการวัดความรู้เดิม วัดความองงามในการวัดการเรียนการสอน วัดความบกพร่องเพื่อจัดสอนซ่อมเสริม เป็นต้น การสร้างข้อสอบชนิดนี้เริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร สร้างคำถาม และจึงนำแบบทดสอบไปใช้

2) ข้อสอบมาตรฐาน (Standardized Test) คือ ข้อสอบที่ได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และใช้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นสำคัญ กระบวนการสร้างข้อสอบต้องอาศัยพื้นฐานเดียวกันกับข้อสอบของครู แต่ต่างกันที่วิธีดำเนินการสอบ และวิธีแปลคะแนนที่มีความเป็นมาตรฐาน และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่วัดทางสติปัญญาส่วนใหญ่วัดเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของวิชาต่าง ๆ ครูผู้สอนสามารถสร้างขึ้นเองหรืออาจใช้แบบทดสอบทางการ

เรียนโดยการวัดพุทธิพิสัย 6 ระดับ คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้ ฦฎฐกรณ หลาวทอง (2546: 196-198)

- 1) ความรู้-ความจำ (Knowledge) เป็นความสามารถในการระลึกได้ตามเนื้อหาและประสบการณ์
- 2) ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการผสมผสานความรู้ ความจำ และขยายความคิดอย่างมีเหตุมีผล มีทั้งการแปลความ ตีความ ขยายความ
- 3) การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจเรื่องที่เคยเรียนรู้อมาแล้วไปใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างสถานการณ์ใหม่
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยได้ ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน สามารถค้นหา ความจริงต่าง ๆ ที่ซ่อนแฝงอยู่ในเรื่องนั้น ๆ ได้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์และหลักการต่าง ๆ
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไปมารวมเข้าเป็นเรื่องเดียวกันหรือเกิดเป็นแนวคิดใหม่คล้ายกับความคิดสร้างสรรค์มีคุณค่าและประโยชน์ มีทั้งการสังเคราะห์ข้อความ แผนงาน ความสัมพันธ์และหลักการต่าง ๆ
- 6) การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการต่าง ๆ โดยสรุปหลักเกณฑ์ว่ามีความเหมาะสม มีคุณค่า ดี - เลว การประเมินค่าอาศัยหลักเกณฑ์ประกอบการตัดสินใจมี 2 ลักษณะ คือ การตัดสินใจโดยอาศัยข้อเท็จจริงหรือเกณฑ์ภายในเนื้อเรื่องกับการตัดสินใจโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก

สุรงค์ โค้วตระกูล (2545: 32) กล่าวว่า การคิดเป็นการวัดผลด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ของ จิงส์ใช้แนวคิด (Bloom) ได้ โดยเน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ผู้สอนจึงควรออกข้อสอบในระดับดังกล่าวเพื่อวัดด้านพุทธิพิสัย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อวัดความสำเร็จด้านวิชาการ ซึ่งสามารถวัดได้จากผู้เรียนเป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นโดยดัดแปลงให้เหมาะกับวัตถุประสงค์โดยเน้นการวัดพฤติกรรม 4 ระดับคือ การนำไปใช้การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า จนได้แบบทดสอบที่มีประสิทธิภาพสูงและเป็นข้อสอบมาตรฐานสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ในการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ดังนี้

อุไรวรรณ อินทยารัตน์ (2527: 4 อ้างถึงใน สาโรจ บัวศรี, 2544: 44) กล่าวถึงพฤติกรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือการที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืออดเว้นการแสดงพฤติกรรมที่ฝืนกฎเกณฑ์หรือค่าความนิยมในสังคมนั้น

(สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: 2555) ได้กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสังคม ชุมชนและประเทศจำเป็นต้องมีแรงงานที่มีคุณภาพได้

มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและมีความเป็นสากล สำหรับการจัดการอาชีวศึกษา เพื่อผลิตกำลังคนให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาดแรงงานและมีความเป็นสากลกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบมาตรฐานหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อประโยชน์ในการรักษามาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการรับรองวิทยฐานะและมาตรฐานของการศึกษาเพื่อให้การบริหารงานด้านวิชาการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบคุณวุฒิการศึกษาวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพให้มีสมรรถนะที่ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของสาขาวิชาชีพ สถานประกอบการและชุมชน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา วางแผน ดำเนินการ ตรวจสอบ และบูรณาการความรู้อย่างเป็นระบบในระดับผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมและกิจนิสัยที่เหมาะสมในการทำงาน

ดวงเดือน พันธมนาวิน (2526: 2 อ้างถึงใน นีออน พิรประดิษฐ์, 2555: 132-135) กล่าวว่า คุณธรรมเป็นค่านิยมความเชื่อของบุคคลส่วนใหญ่ที่เชื่อว่าเป็นสิ่งที่ดีงามที่จะส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์และความดีที่แท้จริง จริยธรรมหมายถึง สิ่งที่ควรปฏิบัติเพื่อให้เกิดความดีความถูกต้องแก่สังคมในระดับต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือพฤติกรรมที่ดีงามซึ่งผู้เรียนที่จะสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นที่นิยมชมชอบของบุคคลอื่นดังประกอบไปด้วยคุณลักษณะพื้นฐาน คือความมีวินัย ความตรงต่อเวลาและความรับผิดชอบ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องระบุเจตนารมณ์ด้านคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุก ๆ รายวิชาเพื่อสอดแทรกให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

4.1 ความจำเป็นที่ต้องดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาในอดีต มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นประการสำคัญซึ่งจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับต่าง ๆ การจัดการศึกษาในระยะดังกล่าวจึงเน้นในด้าน การพัฒนากำลังคนเพื่อให้มีประสิทธิภาพในทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ประกอบกับในระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทาง วิชาการ เทคโนโลยีและนวัตกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการอบรมวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามาจากต่างชาติมาก เกินไป สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนทำให้คนไทยมีค่านิยมทางวัตถุนิยมสูงขึ้นตามลำดับ การจัดการศึกษาในช่วง ที่ผ่านมายังไม่สามารถพัฒนาให้คนมีคุณภาพ โดยเฉพาะการรู้จักตนเอง ครอบครั้ว สังคมและ ประเทศชาติ แม้ว่าในระยะต่อมารัฐจะให้ความสำคัญทางด้านการพัฒนาสังคมเช่นเดียวกับทางด้าน เศรษฐกิจ และได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้วก็ตาม แต่ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์จำเป็นจะต้องหาทางส่งเสริมเร่งรัดงานพัฒนา คุณธรรม ตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาศิลปวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพเพื่อให้งานพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศชาติบรรลุตามเป้าหมายอย่างดีที่สุดท่ามกลางข้อจำกัดและอุปสรรคต่าง ๆ (สำนักงานการพัฒนาคุณธรรม, 2546: 7)

4.2 มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพสาขาวิชาพณิชยการ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้หลายประการเพื่อให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาทั้งในระดับ ปวช. และ ปวส. มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาสาขาวิชาชีพดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555: 10)

- 4.2.1 มีความรู้เกี่ยวกับหลักการทฤษฎีพื้นฐานในอาชีพของตน
- 4.2.2 มีความรู้เกี่ยวกับหลักการและกระบวนการแก้ปัญหาทางอาชีพ
- 4.2.3 มีความรู้เกี่ยวกับหลักการกระบวนการงานที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์และส่งเสริมสนับสนุนงานอาชีพ
- 4.2.4 มีวินัย ความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม
- 4.2.5 มีความขยัน อดทน ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริตและมุ่งมั่นในการทำงาน
- 4.2.6 ความเชื่อมั่นในตนเองและมีมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน
- 4.2.7 มีความสนใจใฝ่รู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- 4.2.8 น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต
- 4.2.9 เตรียมร่างกายพร้อมปฏิบัติงานตามกฎข้อบังคับ สุขภาพ ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อม
- 4.2.10 มุ่งปฏิบัติงานเสร็จสมบูรณ์ตามกฎ เป้าหมาย คำนึงถึงสิทธิภาพและประสิทธิภาพ
- 4.2.11 สร้างและรักษาสัมพันธภาพระหว่างผู้ร่วมงานและผู้รับบริการ
- 4.2.12 พัฒนากระบวนการทำงานให้สมบูรณ์ตามเป้าหมาย

จากข้อกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 12 ประการ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนที่รับการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพต้องได้รับการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนที่จะสำเร็จการศึกษาก่อนออกสู่ตลาดแรงงาน

4.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม (Social Learning Theory) บันดูรา (Albert Bandura) อ้างถึงใน ระวีวรรณ ศรีครามศรี, 2551: 40 - 41) เป็นผู้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ด้านสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยมโดยเน้นพฤติกรรมที่เกิดจากการที่ผู้เรียนสังเกตสิ่งแวดล้อมและเลียนแบบ ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนรู้จากความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของผู้อื่น ในด้านต่าง ๆ ด้วย บันดูรา ได้กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้จากการสังเกตดังนี้

- 1) ชั้นความสนใจ (Attention) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนสนใจรูปแบบที่สังเกตเห็น ซึ่งส่วนมากแล้วผู้เรียนจะสนใจรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจ ทันสมัย เป็นที่นิยมหรือเป็นสิ่งที่น่าประทับใจ รวมทั้งเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

2) **ขั้นจดจำรูปแบบ (Retention)** เมื่อผู้เรียนมีความสนใจต่อรูปแบบแล้วผู้เรียนจะจดจำรูปแบบ หรือพฤติกรรมที่ต้องการจะลอกเลียนแบบและฝึกหัดหรือประพฤติกฎและปฏิบัติตามรูปแบบที่จำมา

3) **ขั้นการแสดงพฤติกรรมให้เหมือนรูปแบบ (Reproduction)** ในขั้นนี้ผู้เรียนจะพยายามที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้เหมือนตามรูปที่ตนสนใจและจดจำไว้จนมีลักษณะใกล้เคียงที่สุดตามรูปแบบนั้น

4) **ขั้นได้รับแรงจูงใจ (Motivation)** ในขั้นสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตและเลียนแบบในสิ่งที่ตนสนใจนั้นผู้เรียนจะได้รับแรงจูงใจจากการเลียนแบบ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าการเลียนแบบดังกล่าวเป็นประโยชน์และจะสามารถทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกับต้นแบบหรือได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

นอกจากการเรียนรู้โดยการสังเกต และเลียนแบบแล้ว บันดูรา ยังให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้โดยการที่ผู้เรียนได้สังเกตพฤติกรรมของตนเองพิจารณาถึงผลที่ตามมาของพฤติกรรมนั้น ๆ ตามความนึกคิดของตนเองหรือจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยกำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานของพฤติกรรมตามระดับความสามารถของตน (Self-reinforcement) เป็นการกระตุ้นหรือเป็นแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ได้

การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้เลียนแบบจดจำ และประพฤติกฎปฏิบัติตามรูปแบบที่ดี ดังนั้นผู้สอนจึงมีส่วนสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งจัดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันมีพฤติกรรมที่ดีหรือเลียนแบบในสิ่งดี ๆ จากเพื่อนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งให้ผู้เรียนได้รู้จักการประเมินผลการทำงานของตนเองตามระดับความสามารถเพื่อเป็นการเสริมแรง และกระตุ้นให้ตนเองสนใจการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ก่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในลักษณะกลุ่ม ผู้เรียนจะเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกัน รวมทั้งมีความรู้สึก ร่วมกันในการทำงานกลุ่มทำให้ได้ผลงานที่ดีมีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นรายบุคคล

4.4 การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การวัดและประเมินผลเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนทำให้ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายมากน้อยเพียงใด กระบวนการวัด และการประเมินผลต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องกันและต่อเนื่องกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2536: 26)

การประเมิน หมายถึง การตัดสินคุณค่าต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ได้กำหนดขึ้นแนวทางการประเมินต้องประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ผลจากการประเมิน การตีความหมาย การตัดสินคุณค่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พึงปรารถนาในอันที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ คุณค่าตลอดจนความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม คุณลักษณะเหล่านี้ เช่น ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความตรงต่อเวลา ฯลฯ

4.4.1 การดำเนินการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการประเมินผู้เรียน เพื่อให้ผ่านเกณฑ์ตามที่สถานศึกษากำหนดทุกระดับการศึกษาเมื่อสถานศึกษาแต่งตั้ง

คณะกรรมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้วครูที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนควรจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรมาตรฐานการอาชีวศึกษานियาม ตัวชี้วัด พฤติกรรมบ่งชี้และเกณฑ์การให้คะแนน เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดนั้นครอบคลุมและสอดคล้องกับลักษณะ ธรรมชาติของวิชา งาน กิจกรรมที่รับผิดชอบหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวปฏิบัติในการพัฒนาผู้เรียนว่าจะดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยวิธีใดดังต่อไปนี้ คือ

3.1 บูรณาการสาขาวิชาชีพ

3.2 จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและโครงการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนก่อนการพัฒนา

ขั้นตอนที่ 5 สร้างหรือเลือกเครื่องมือที่เหมาะสม / สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เลือกดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางที่กำหนดไว้และประเมินผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การอาชีวศึกษา โดยกระบวนการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดจึงได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ครูผู้สอนต้องสังเกตในขณะทำการสอนสำนักงาน มาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพได้กำหนดแนวทางการประเมินผู้เรียนตามตัวบ่งชี้ดังนี้

ตาราง 1 แสดงพฤติกรรมบ่งชี้

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
1. ความรับผิดชอบ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนเช่น หนังสือ ดินสอ ปากกา อย่างลบล 2. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ 3. เมื่อมีจุดบกพร่องรีบแก้ไขงานทันทีอย่างมีประสิทธิภาพ 4. ช่วยเหลืองานกลุ่มจนสำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย 5. ยอมรับผลจากการกระทำของตนไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือ ผลเสีย 6. มีการจดบันทึกสรุปสาระสำคัญจากการทำกิจกรรม 7. ทำงานมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย 8. ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นตามคำแนะนำที่ดีของผู้อื่น 9. ป้องกันจุดบกพร่องในการทำงานให้เสียหายน้อยลง

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและ คุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
2. การตรงต่อเวลา	<ol style="list-style-type: none"> 1. เข้าเรียนตรงเวลา 2. ส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่ครูและกลุ่มกำหนด 3. เข้าร่วมกิจกรรมตามเวลาที่ครูกำหนด 4. กิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นไปตามแผนงาน งบประมาณ ระยะเวลา 5. ปรับงานเป็นระยะ ๆ และทันต่อเวลาที่กำหนด 6. ดำเนินโครงการมีความก้าวหน้าอยู่เสมอ
3. วินัยในตนเอง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อตกลงในรายวิชา 2. วางตนอยู่ในระเบียบวินัยของตนเอง 3. มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการอย่างสม่ำเสมอ 4. ช่วยเหลืองานเพื่อนเมื่อเพื่อนต้องการความช่วยเหลือ 5. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

จากข้อมูลแนวทางการดำเนินการวัดประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจที่ดีต่อการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดไว้เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยได้สอดแทรกไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ

ความพึงพอใจ

1. ความหมาย

การวัดความพึงพอใจ มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ทวิวงศ์ หินคำ (2541: 8) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจเป็นความชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งสามารถลดความตึงเครียดและตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น

วิทย์ เทียงบุญธรรม (2541: 754) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความพอใจ การทำให้พอใจ ความสาแก่ใจ ความหน้าใจ ความจุใจ ความแน่ใจ การชดเชย การไถ่บาป การแก้แค้น สิ่งที่ชดเชย

วีโรชา ปาละรัตน์ (2543: 17) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่ชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ถ้าสิ่งนั้นตรงกับความต้องการหรือความถนัดของเขา

พัลลภา ลีลาวัฒนานนท์กุล (2546: 16) ได้ให้ความหมายว่า ความพึงพอใจหมายถึง สภาพของจิตใจที่ปราศจากความเครียด

จากการที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ ความรู้สึกพอใจ ความรู้สึกไปในทางยอมรับของบุคคลต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

2. แนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจพอจะรวบรวมได้ดังนี้ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ (Maslow) นีयरอน จันท์แก้ว (2551: 52) กล่าวว่าความต้องการของคนมีลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามสำคัญ ได้แก่ขั้นปฐมภูมิ

- 1) ความต้องการทางสรีรวิทยา เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ
- 2) ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัยที่จะเป็นอิสระและปราศจากอันตราย
- 3) ความต้องการทางสังคม ต้องการที่จะรักและได้รับความรักจากผู้อื่น
- 4) ความต้องการความสำเร็จแห่งตนซึ่งแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล

ขั้นทุติยภูมิ เป็นลำดับขั้นความต้องการ ประกอบกับความต้องการ 2 ประเภท

1) ความต้องการความเข้าใจและอธิบายได้ สามารถคิดได้อย่างเป็นระบบ อธิบายความหมาย ความสัมพันธ์ได้

2) ความต้องการรับรู้ เป็นความต้องการที่จะรู้ความจริง และตอบสนองความอยากรู้เป็นพื้นฐานเรียนรวม ๆ ว่าความต้องการด้านสุนทรียภาพ ทฤษฎี E R G ของเคลตัน อัลเดอร์เฟอร์และคณะสรุปได้ว่า ความต้องการของมนุษย์มี 3 ลำดับขั้นดังนี้

2.1) ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Existence Needs: R) คือความต้องการเพื่อประทังชีวิตของคนเพื่อการอยู่ได้หรืออยู่รอด

2.2) ความต้องการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ (Relatedness Needs: R) คือ ความต้องการความสัมพันธ์กับบุคคลรอบ ๆ ตัว และบุคคลในสังคม ซึ่งอัลเดอร์เฟอร์ได้ให้ความสำคัญกับความต้องการขั้นนี้มาก เพราะถือว่ามนุษย์อยู่ได้ มิใช่ความต้องการพื้นฐานเท่านั้น แต่การรวมตัวอยู่ด้วยกันเป็นกลุ่ม หรือหมู่พวกนั้นมีความจำเป็น

2.3) ความต้องการเพื่อความเจริญก้าวหน้า (Growth Needs: G) เป็นความต้องการสูงสุดของคน จะบ่งบอกถึงชีวิตมนุษย์ แนวคิดของ ยอร์จ สเตราส์ และลีโอนาร์ด อาร์ เซเลส แนวคิดนี้เสนอว่าคนมีความต้องการพร้อม ๆ กันหลาย ๆ ชั้นแบ่งเป็น

- 2.3.1) ความต้องการด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยในชีวิต
- 2.3.2) ความต้องการด้านสังคม
- 2.3.3) ความต้องการด้านเกียรติยศ ชื่อเสียง

2.3.4) ความต้องการของมนุษย์มีความสำคัญไม่เท่ากันและความต้องการในแต่ละชั้นจะมีความสำคัญต่อบุคคลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองความต้องการในระดับนั้น ๆ

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจดังที่กล่าวมาแล้วทั้งสองลำดับชั้นเป็นความต้องการเกี่ยวกับกระบวนการรับรู้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เป็นพื้นฐานเรียกรวม ๆ ว่าความต้องการด้านสุนทรียภาพ ความต้องการของมนุษย์มีความสำคัญไม่เท่ากัน และความต้องการในแต่ละชั้นจะมีความสำคัญต่อบุคคลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพึงพอใจที่ได้รับจากการตอบสนองความต้องการในระดับนั้น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง 3 เทคนิค ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการและสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังไว้ ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้

3. วิธีการวัดและเครื่องมือ

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของวิธีการวัดและเครื่องมือดังนี้

โยธิน ศันสนยุทธ์ (2530: 66-67) กล่าวถึง เครื่องมือวัดความพึงพอใจ การวัดความพึงพอใจวิธีง่ายที่สุด คือ การถาม หรือการใช้แบบสอบถาม ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบ 5 ตัวเลือกของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งประกอบด้วยชุดคำถาม และมี 5 ตัวเลือกสำหรับเลือกคำตอบ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด คะแนนความพึงพอใจสามารถนำมาวิเคราะห์หว่าบุคคลมีความพึงพอใจด้านสูงหรือต่ำ โดยใช้วิธีทางสถิติ

ถวินัย ชาราโกชน์ (2536: 77-78) กล่าวถึง การวัดความพึงพอใจไว้ว่า เป็นการวัดความรู้สึก ซึ่งมีอยู่ 2 ทิศทาง คือ ทางบวกและทางลบ หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดี ชอบหรือพอใจ ส่วนทางลบ คือ จะเป็นการประเมินความรู้สึกไปในทางที่ไม่ดี ไม่ชอบหรือไม่พอใจวิธีการวัดมีอยู่หลายวิธี เช่น การสังเกต โดยการเฝ้ามอง การจดบันทึกอย่างมีแบบแผน วิธีการสัมภาษณ์ วิธีการใช้แบบสอบถาม มีข้อความคำถามที่ชัดเจนให้ผู้ตอบ ตอบตามแบบแผนเดียวกัน เป็นวิธีที่นิยมใช้ในการวัดทัศนคติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536: 135) ได้เสนอเครื่องมือและวิธีวัดไว้ดังนี้

- 1) ให้นักเรียนเขียนเติมข้อความพอใจที่จะเรียน หรือพอใจที่จะทำงานเกี่ยวกับโครงการ
- 2) การให้นักเรียนเขียนบรรยายความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับเทคนิคการสอนของครู
- 3) การให้นักเรียนทำแบบรายงานตนเอง โดยการสำรวจความคิดเห็น ที่มีต่อข้อความที่ครูกำหนด ซึ่งกะทัดรัดซึ่งตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด และแบบสำรวจความรู้สึก หรือความคิดเห็นต่อข้อความที่ครูกำหนดให้

การที่ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวัดและเครื่องมือชนิดใดในการวัดความพึงพอใจขึ้นอยู่กับสิ่งที่ต้องการวัดหรือจุดประสงค์ที่ต้องการวัดเป็นสำคัญ ดังนั้นการเลือกวิธีวัดและเครื่องมือที่เหมาะสมย่อมได้ข้อมูลที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัดและนำสิ่งที่ได้จากการวัดไปใช้ประโยชน์ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การวัดความพึงพอใจในการเรียนโครงการโดยใช้เทคนิคการสอนแบบร่วมมือโดยการสำรวจความคิดเห็นต่อข้อความที่ครูกำหนดให้หลังการจัดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 2) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน
- 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
- 4) ผลของการจัดทำโครงการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานมีผู้ทำวิจัยไว้หลายท่าน ซึ่งและหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังนี้

แจ่มจันทร์ ทองคุ้ม (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนนิเทศศาสตร์ สาระการเรียนรู้ เรื่องกึ่งนิตยสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ ที่ได้รับการสอนแบบโครงงาน โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์” ผลการวิจัยพบว่าผลการเรียนนิเทศศาสตร์สาระการเรียนรู้เรื่องกึ่งนิตยสารของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบโครงงานโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนนักเรียนมีความสามารถในการคิดและการทำโครงงานนิเทศศาสตร์ในระดับดีมาก

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2545: 11) ได้ศึกษาผลของวิธีการสอนแบบโครงการต่อเจตคติความพึงพอใจและคุณลักษณะอื่น ๆ และระดับผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีวิชาเอกประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2543 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 266-411 นวัตกรรมสำหรับครูประถมศึกษา จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่าเจตคติต่อการเรียนโดยรวมของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก ระดับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยทั่วไปนักศึกษาร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะที่สนับสนุนซึ่งกันและกันและไม่มีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นในการเรียนการสอน

ชุตินาพร อินทร์น้อย (2549: 79) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมแบบโครงงาน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยการจัดกิจกรรมโครงงานมีความสามารถในการเรียนวิชาศิลปะศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการด้านการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ ด้านกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ และด้านความสำเร็จของผลงานดีขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการจัดกิจกรรมแบบโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านประกอบด้วยดังนี้

ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล (2536: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือ โดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกำแพงแสน สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีเรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ทั้งระดับความสามารถทางการเรียนสูง ปานกลางและต่ำ บทบาทในการให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับปฏิบัติมากด้านการยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

สามารถ สุขวงษ์ (2537: 24) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยการสอนแบบโครงการโยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ STAD กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบางปลาม้าสูงสุมาพรผดุงวิทย์ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 จำนวน 84 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 42 คน และกลุ่มควบคุม 42 คน กลุ่มทดลองสอนโดยการสอนแบบโครงการโยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือ กลุ่มควบคุมสอนโดยการสอนตามคู่มือครู ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แผนการสอน โดยการเรียนแบบร่วมมือ แผนการสอนตามคู่มือครู แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบวัดพฤติกรรมกลุ่ม แล้วทำการวิเคราะห์โดยใช้ $t - test$ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่มของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปาริชาติ จิตรฉ่ำ (2540: 16) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและทักษะการทำงานร่วมกันในรายวิชาสังคมศึกษา (ส 504) โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ STAD ในการทดลองระหว่างนักเรียนในแผนการเรียนรู้อันที่ 1 และแผนการเรียนรู้อันที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 67 คน และโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี จำนวน 77 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบวัดเจตคติต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือและแบบสังเกตทักษะการทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติค่าที่ ANOVA และการหาค่าร้อยละ จากผลการวิจัยพบว่า คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนในกลุ่มทดลองและควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ดวงพร อุทัยสุริ (2548: 60-62) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพในจังหวัดสงขลาจำนวน 346 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแนวของลิเคิร์ท ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความอดทนความมีสัมมาคารวะ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อองค์ประกอบความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความเสียสละและความมีสัมมาคารวะอยู่ในระดับมากสำหรับความซื่อสัตย์และความอดทนอยู่ในระดับปานกลาง

Wiggins (1971 อ้างถึงใน สันติ ดาวเรือง. 2552: 48) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมีวินัยในตนเองพบว่าผู้ที่มีวินัยในตนเองสูงมีความรับผิดชอบมาก มีความวิตกกังวลน้อย มีความอดทนและมีเหตุผลเป็นของตนเอง

สถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง (2550: 35) ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมหลักที่ควรปลูกฝังให้ เป็นคนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา คือ ความซื่อสัตย์ ความมี

วินัย ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น ความอดทน และความพากเพียร ความมีสติ ความรอบคอบ ความมีศรัทธาและความจริงใจ ความมีทักษะชีวิต ความเสียสละ การมีจิตของการเป็นผู้ให้ การมีจิตประชาธิปไตยและจิตสาธารณะ การรู้จักสามัคคี การมีจรรยาบรรณวิชาชีพความเข้าใจผู้อื่นและความเข้าใจโลก และการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง โดยสรุปเป็นทิศทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้แก่บัณฑิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจากคุณธรรม จริยธรรมดังกล่าว 3 กลุ่ม คือ คุณธรรมประจำตัว หรือคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิต คุณธรรม จริยธรรมเพื่อความสำเร็จ ของการทำงานและการประกอบอาชีพและคุณธรรม จริยธรรมที่มีต่อสังคมส่วนรวม

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2543: 92) ได้ศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบผลการของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ เช่น ความผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบ ด้านการเรียน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ มีผู้ศึกษาไว้หลายท่านดังนี้

มยุรี ศรีคะณย์ (2547: 32) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนความพึงพอใจในการเรียนแบบร่วมมือด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์วิชาภาษาไทย เรื่องรามเกียรติ์ และคำราชาศัพท์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนเมืองจันทรา อำเภोजันทร จังหัดร้อยเอ็ด จำนวน 60 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างกันที่เรียนแบบร่วมมือด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มีดัชนีประสิทธิผลวิชาภาษาไทยแตกต่างกัน 2) นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันที่เรียนแบบร่วมมือด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 4)นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีความพึงพอใจต่อวิธีการเรียนแบบร่วมมือด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ยุพเยาว์ เมระยะกุล (2547 อ้างถึงใน มยุรี บิลหิม 2554: 61) ได้ศึกษาพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง หินและการเปลี่ยนแปลง ชั้นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ พบว่า แผนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องหิน และการเปลี่ยนแปลง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก และคุณลักษณะของนักเรียนระหว่างปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนด้านที่นักเรียนมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วม

สมบัติ สกมลพรรณ,สถิต วงศ์สุรประกิต และอัศวิน นามะกันคำ (2548: 19) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพร้อม และความพึงพอใจในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 58 คน ผลการวิจัยพบว่า1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน 2) ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มควบคุม

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงยกเว้นด้านอัตมโนทัศน์ในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ การริเริ่มอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังการเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มทดลองหลังเรียนด้วยตนเองทั้งโดยรวมและรายด้านคือความรับผิดชอบ ลักษณะของงาน โอกาสก้าวหน้า และสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนอยู่ในระดับสูง ส่วนด้านความสำเร็จและการได้รับการยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ สรุปได้ว่าเป็นวิธีการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นและเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ตามความสนใจ ตามความถนัดและความสามารถของตนเอง สามารถนำทักษะทางคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้อย่างดีทั้งนี้ยังต้องอาศัยกระบวนการที่เป็นระบบใช้ในการหาคำตอบในเรื่องที่ตนสนใจส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนและเห็นความสำคัญของตนเองและสมาชิกในกลุ่มเป็นการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันทำให้การทำงานประสบความสำเร็จแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ความมีวินัยในตนเองและกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน

